

OHK - Geografija

III

B 21

GEOGR. OBZORNIK

/1998 2

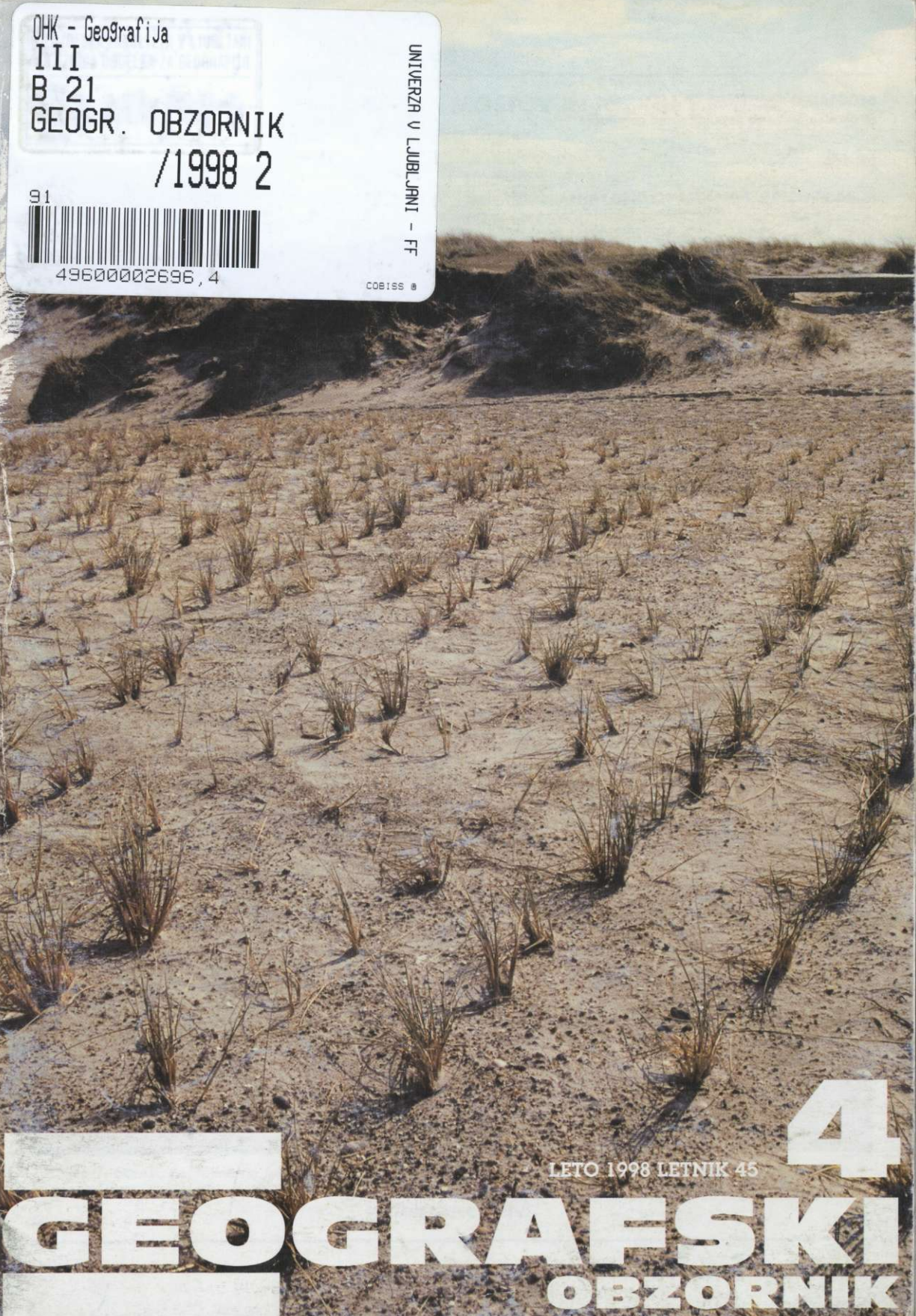
91

49600002696,4

UNIVERZA V LJUBLJANI - FF

COBISS

LETO 1998 LETNIK 45

4

GEOGRAFSKI
OBZORNIK

GEOGRAFSKI OBZORNIK

Strokovna revija za popularizacijo geografije

GEOGRAPHIC HORIZON

Professional Review for Popularization of Geography

Založnik	Zveza geografskih društev Slovenije	Association of the Geographical Societies of Slovenia	Publisher
Naslov	Aškerčeva 2 1000 Ljubljana Slovenija	Aškerčeva 2 1000 Ljubljana Slovenia	Address
Glavni, odgovorni in tehnični urednik	Drago Perko		Chief, Responsible and Technical Editor
Uredniški odbor	Dragica Borko, Slavko Brinovec, Karmen Cunder, Drago Kladnik, Marko Krevs, Jurij Kunaver, Miha Pavšek		Editorial Board
Prelom	SYNCOMP		Typesetting
Tiskar	Collegium Graphicum		Printer
Naklada	1300		Circulation
Izhajanje	Četrletno	Quarterly	Frequency
Finančna podpora	Ministrstvo za šolstvo in šport	Ministry of Education and Sports	Financial Support
Cena	450,00 SIT	4,00 USD	Price
Žiro račun	APP 50100-678-44109	Nova Ljubljanska banka 50100-620-133 7383-20885/0	Bank Account

STROKOVNI ČLANKI

3

PROFESSIONAL ARTICLES

Nevenka Cigler	
Danska – Dežela otokov, mostov in nizkih vzpetin	3 Denmark – The land of islands, bridges and low hills
Vladimir Prebilič	
Poljanska dolina nad Kolpo	10 The Poljanska valley above the Kolpa river
Ana Vovk Korže	
Ali poznamo prsti?	16 Do we know soils?

GEOGRAFIJA V ŠOLI

22

GEOGRAPHY IN SCHOOL**OBVESTILA**

25

INFORMATION

Vsak avtor je v celoti odgovoren za prispevek.

Each author is fully responsible for the task.

NASLOVNICA**FRONT PAGE**

Na sliki so peščeni nasipi na zahodni obali polotoka Jylland (Jutlandija). Da bi preprečili erozijo zaradi močnih zahodnih vetrov, Danci zasajajo sipine s posebno travo, sipinko, ki je prilagojena na sušne razmere. Hitro razprede zelo močan sistem korenin in prerase celotno območje ter tako zaščiti tla. (Foto: J. Cigler.)

The coast of western Jylland peninsula. Coastal sand dunes, reinforced by man-made dikes, have been planted with a special type of grass, in order to protect them from erosion which is caused by strong west winds. This dune grass, acclimatised to lack of moisture, protects the soil by a quick spreading of the strong root system and invading the whole area. (Photo: J. Cigler.)

DANSKA – DEŽELA OTOKOV, MOSTOV IN NIZKIH VZPETIN

Nevenka Cigler

UDK 911.2:551.4(489)

DANSKA – DEŽELA OTOKOV, MOSTOV IN NIZKIH VZPETIN

Nevenka Cigler, Tončka Dežmana 6, 4000 Kranj, Slovenija

UDC 911.2:551.4(489)

DENMARK – THE LAND OF ISLANDS, BRIDGES AND LOW HILLS

Nevenka Cigler, Tončka Dežmana 6, 4000 Kranj, Slovenia

V članku predstavljam nekaj značilnosti danskega reliefa, ki smo ga geografi spoznali na osemndnevni ekskurziji s terenskimi delom med prvomajskimi počitnicami leta 1997. Poleg raziskovanja pokrajine smo obiskali tudi nekaj šol in navezali stike z učitelji geografije, ki preraščajo tudi v izmenjavo učencev.

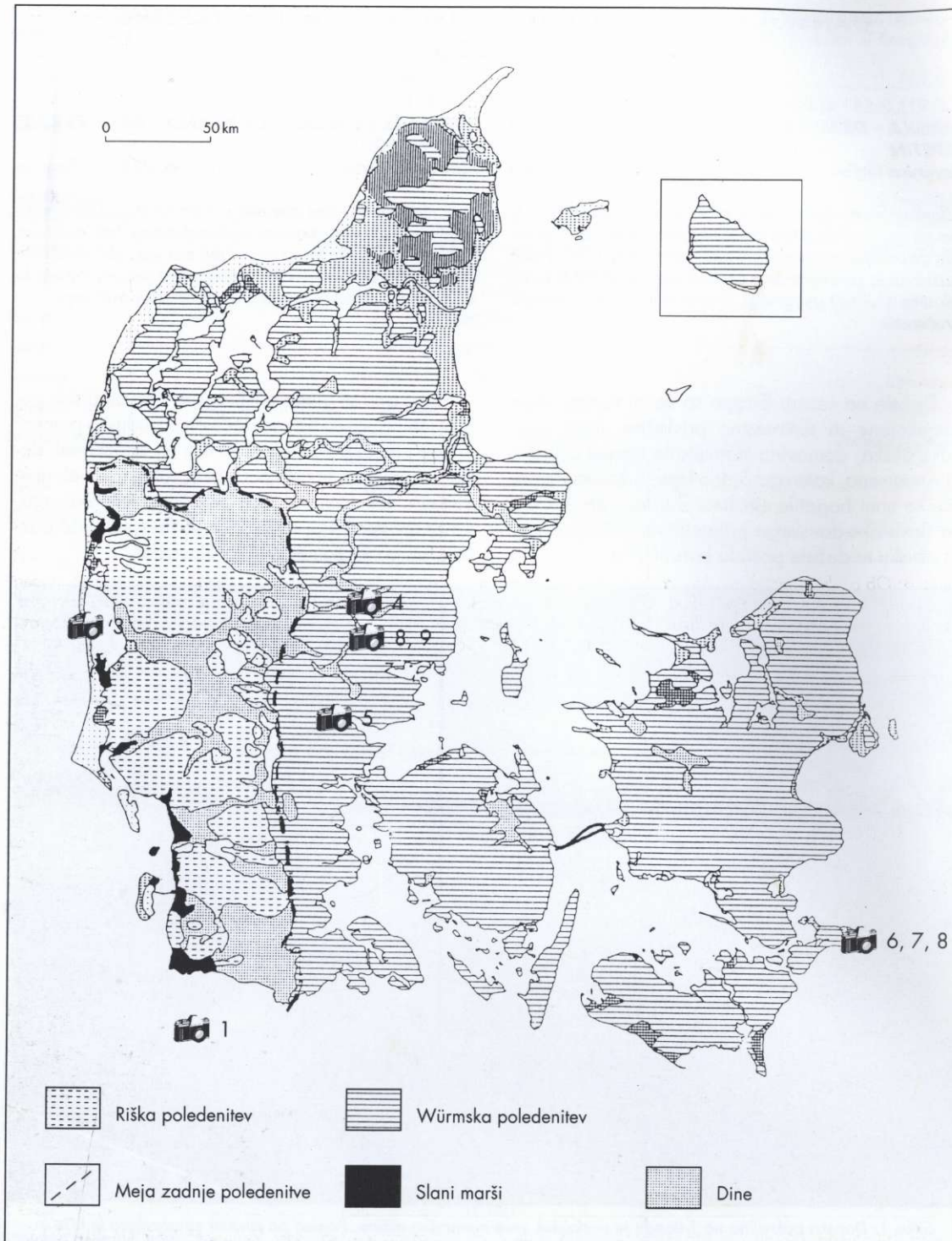
The article shows some interesting characteristics of the Danish relief the geography teachers explored during their excursion last spring. One of the goals of the trip was also establishing contacts with the Danish schools and geography teachers, which is already resulting in the student exchange.

Dežele na severu Evrope so se mi vedno zdele odmaknjene in skrivnostno privlačne. Med njimi tudi Danska, domovina Hamleta in Hansa Christiana Andersena, katerega čudno lepe, a žalostne pravljice so nam bogatile otroštvo. Z ustanovitvijo Društva slovensko-danskega prijateljstva je davna želja po obisku te dežele postala uresničljiva.

Tako smo se gorenjski geografi v prvomajskih počitnicah odpravili na sedemdnnevno študijsko potovanje po njenih polotokih in otokih ter spoznavali deželo, njene ljudi in celo pouk geografije na dveh gimnazijah. Ob tem smo dali priložnost tudi Dancem, da so spoznali Slovenijo, ki jo dotlej sploh niso poznali, ali pa jo zamenjevali s Slovaško.

Slika 1: Danska pokrajina na Jyllandu je podaljšek severnonemške nižine. Pogled po ravnini zaustavljajo le hiše in pasovi dreves, ki zmanjšujejo moč vetra. Veter izkoriščajo z vetrnicami, ki v Danskem proizvedejo okoli 3,5 % potrebne energije. (Foto: J. Cigler.)

Slika 2: Zemljevid prikazuje izoblikovanost površja Danske (vir: Norden, Man and Environment, Berlin, 1987).

Slika 3: Ob oseki se morje umakne za nekaj km in prepusti pesek na milost in nemilost vetru. Veter, ki je posebno močan pozimi, pesek dviga ter ga ponekod odnaša in drugod nanaša. Blizu obale Vaterskega morja je nanese do 2 m visoke nasipe, ki plimi preprečujejo razlivanje v notranjost, vetrovom pa odnašanje peščene prsti. Za nasipi, ki jih na izpostavljenih mestih umetno povišujejo, je območje maršev, ki so porasli z značilno travo in grmičevjem. (Foto: J. Cigler.)

Slika 4: Pogled s 146 m visokega Himmelbergeta na Jyllandu. Pokrajina je razgibana. V dnu nekdanje tunnelske doline, ki se vleče 70 km daleč proti Silkeborgu, leži eno od številnih podolgovatih jezer, ki jih poleti s pridom izkoriščajo turisti, športniki in ribiči. (Foto: J. Cigler.)

Slika 5: Pogled z mostu čez Vejle Fjord na industrijsko mesto Vejle, ki leži ob izlivih več potokov v morje. O fjordu, kakršne poznamo iz Skandinavije, ni mogoče govoriti. Morenske grebene je že zdavnaj uravnala erozija.
(Foto: J. Cigler.)

Spoznavanje danske pokrajine smo začeli v deželi Schleswig-Holstein na polotoku Jutlandiji (dansko Jylland, nemško Jütland) in ga končali na otoku Møn v vzhodnem delu države. Preučevali smo nizke peščene obale na zahodu polotoka in višje, razčlenjene na vzhodu. Povzeli smo se na dva najvišja »vrhova«: 173 m visoki Ejer Bavanehoj in 146 m visoki Himmelbergjet sredi Jyllanda.

Naša geografska pozornost je bila usmerjena predvsem na značilne reliefne oblike. Čeprav Dansko uvrščamo med skandinavske dežele, geomorfološko in geološko ni del Fenoskandije. Izjemi sta granitni otok Bornholm v Baltskem morju in Ferski otoki v Severnem ledenem morju, ki so del severnoatlantske bazaltne cone. Podlaga večine Danske je iz terciarnih peskov in glin (večji del Jyllanda) ter iz krednih apnencev (severni Jylland in vzhodni deli otokov Sjælland, Møn, Lolland). Današnje površje Danske je posledica ledeniškega preoblikovanja v riški in würmski ledeni dobi. Celinski ledenik iz Skandinavije je potem, ko se je umaknil, pustil za seboj ogrom-

no morenskega gradiva. S temi nanosi je pokrito tudi morsko dno v priobalnem pasu.

V pokrajini se zelo izrazito vidi, do kod je segala meja zadnje, würmske poledenitve. Led tedaj ni več pokrival zahodnega dela Jyllanda, zato ta del polotoka že od riške poledenitve preoblikujejo in znižujejo plimovanje, valovanje, veter in morski tokovi. Ker je obalna ravnica zelo široka, morje obale ne ruši več, pač pa valovi neprestano premetavajo in meljejo pesek. Izjema so le izjemne plime in viharne vreme, ko lahko pride do katastrofalnih poplav celo do 10 km globoko v notranjosti polotoka. To je danes edino območje Danske, ki je ostalo naravno, od človeka skoraj nedotaknjeno. Ekološko je izredno občutljivo. Poseg človeka v sipine lahko poruši naravno ravnotežje, zato na tem delu niso dovoljene gradnje. Izjema so območja, kjer morje in veter pesek le nasipavata. Tam so za nasipom številne počitniške hišice, kjer Danci preživijo veliko prostega časa. Za nakup se zelo zanimajo tudi Nemci, a je Danska za zdaj edina članica Evropske zveze, ki tujcem

Slika 6: Nekaj nenavadnega za Dansko so klifi na vzhodni obali otoka Møn, ki se strmo dvigajo do 128 m visoko nad morsko gladino. Otok leži južno od največjega danskega otoka Sjellanda in je zgrajen iz belih krednih apnencev. V ledeni dobi sta dva kraka ledenika od severovzhoda in jugovzhoda narinila na kamninske plasti še morensko gradivo, ki je prodrlo tudi v razpoke v podlagi, kar se v steni vidi kot temnejši vzorec. Bogatijo ga tudi tanke plasti vtrošnikov iz črnega kremenca, roženca, ki jih abrazija in erozija luščita iz osnove in se nabirajo v obliki nekakšnega sivega pločnika na vznožju stene. Ker je roženec težak, ga valovi ne odplaknejo v globino tako kot apnenec in glino, ki se rušita na obalo. (Foto: J. Cigler.)

Slika 7: Z vrha klifa so na obalo speljane mnoge poti. Nad klifi je lepo ohranjen bukov gozd. Drevesa na robu klifa se krčevito oklepajo tal, da jih ne bi potegnili v globino. (Foto: J. Cigler.)

Slika 8: Na osrednjem Jyllandu leži 173 m visoki Ejer Bavanehøj z razglednim stolpom. Plošča v vznožju stolpa razglašča »goro« za najvišji vrh na Danskem, a smo na zemljevidu nedaleč stran odkrili koto z meter večjo nadmorsko višino, vendar z nje, bojda, ni nikakršnega razgleda. (Foto: J. Cigler.)

ne dovoli nakupa zemlje, če niso v državi stalno naseljeni.

Območje osrednjega in vzhodnega Jyllanda ter otokov, ki ga je izoblikovala zadnja, würmska poledenitev, je drugačno. Na izoblikovanost reliefa so tu vplivali drugačna zgradba podlage, tektonika, predvsem pa celinski led. Obale so razčlenjene. Zalivi ob izlivih rečic v morje se marsikje imenujejo fjordi, čeprav nimajo z njimi nič skupnega. Jeziki kopna, ki molijo v morje, so namreč le deli nekdanjih morenskih grebenov, ki se nadaljujejo tudi pod morjem. Reke imajo majhno erozijsko moč, ker imajo malo vode in neznamenit padec. Drugače je bilo ob koncu ledenih dob, ko se je talil led in so imele veliko več vode.

Mnogi današnji zalivi so ob zaključku nekdanjih »tunelskih dolin«, ki potekajo v smeri prodiranja ledu. Najdaljše so dolge do 75 km. Za nekatere so značilne poglobitve, v katerih so nastala podolgovata jezera. Morenski nasipi nad njimi se ponekod strmo dvigajo od 50 do 100 m visoko in so pomembna prvina razgibanosti danske pokrajine. Večino bregov teh nekdanjih dolin v obliki črke V je površinsko spiranje preoblikovalo in imajo danes položne bregove.

Dansko sestavlja več kot 400 otokov, od katerih je okoli 100 naseljenih. To dejstvo predstavlja prometni problem, ki so ga Danci uspešno reševali že od najstarejših časov predvsem z izkoriščanjem vodnih poti. S preprostimi plovili so posamezniki dosegali obale Ferskih otokov, Islandije, Grenlandije in celo Kanade. Od 10. do 12. stoletja so Vikingi obvladovali evropske obale od Velike Britanije do Sredozemlja z eno najbolj sposobnih in okretnih mornaric tistega časa. Kasneje so živahne pomorske trgovske zveze vodile v hanzeatska mesta v zaledju Severnega in Baltskega morja, plovba skozi ožino Oresund pa je navrgla državi bogate dohodke od mitnin. Pojav parnika in zgraditev Kielskega preko pa leta 1895 so vzhodnim danskim pristaniščem prizadejala hud udarec: odvzela sta jim posredniško vlogo, močno pa se je skrčil tudi promet skozi ožino Oresund v Baltsko morje.

Razmah avtomobilizma je zahteval povezavo otokov s cestami in z mostovi. Prav tu so Danci dosegli vrhunske uspehe po tehnični in umetniški plati. Mnogi njihovi mostovi so prave mojstrovine. Največja med njimi je nedvomno Great Belt, najdaljši most na svetu med otokom Fynom in Sjellandom, ki so ga gradili med letoma 1994 in 1998. Most je dolg 18 km

Slika 9: Pogled z najvišje danske »gore« na samotno kmetijo pod njo. Samotne kmetije in zemljiška razdelitev na celke so značilnost Danske, ki izvira iz obdobja po ukinitvi fevdalizma leta 1788, kar je bilo 60 let prej kot pri nas. Fevdalna posest je bila tedaj proti odškodnini razdeljena med kmete, ki so na svojem kosu zemlje postavili hišico. Kmetije, ki so se postopoma modernizirale, se danes trudijo gospodariti sonaravno.

(Foto: J. Cigler.)

in je kombinacija s predorom, namenjen pa je cestnemu in železniškemu prometu. Približno na pol razdalje se naslanja na otoček Sprøgo. Med Sprøgom in Sjellandom poteka povezava po 8 km dolgem dvocevnem predoru od 10 do 40 m pod morskim dnom, nad morjem pa po 6,8 km dolgem mostu, ki visi na dveh 200 m visokih nosilcih z razponom 1624 m ter na 7 stebrih. Razdalja med morsk gladino in mostom je 65 m in omogoča neovirano plovbo. Kabla, ki nosita viseči most, imata v premeru 85 cm. Drugi del mostu med Sprøgom in otokom Fynom je 200 m krajši in po njem tečeta železnica in cesta 18 m nad morsk gladino. Danska je tako dobila tudi novo najvišjo točko v državi, saj je 200 m visoki nosilec visečega mostu 27 m višji od najvišje vzpetine. Zanimivi pa so tudi drugi mostovi, ki se med seboj razlikujejo, vendar pa je vsak od njih po svoje lep in poživlja sicer manj razgibano dansko pokrajino.

POLJANSKA DOLINA NAD KOLPO**Vladimir Prebilič**

UDK 913(497.4 Poljanska dolina)

POLJANSKA DOLINA NAD KOLPO**Vladimir Prebilič**, Omerzova ulica 38, Dolga vas, 1330 Kočevje, Slovenija

UDC 913(497.4 Poljanska dolina)

THE POLJANSKA VALLEY ABOVE THE KOLPA RIVER**Vladimir Prebilič**, Omerzova ulica 38, Dolga vas, 1330 Kočevje, Slovenia

Jugovzhodno od Kočevja leži kraški ravniki, ki je obvisel nad dolino reke Kolpe. To območje domačini imenujejo Poljane ali Poljanska dolina. Ima zelo pestro zgodovino. Prebivalci se že več kot sto let stalno odseljujejo. Le redki Slovenci vedo za naravne lepote tega območja in poznajo le Poljansko dolino ob Poljanski Sori zahodno od Polhograjskega hribovja.

There is a corrosion plain situated above the Kolpa River Valley southeastern from Kočevje. This area is called Poljane or Poljanska Valley (Poljanska dolina) by the locals. It boasts a unique history, including a long period of emigration. Not many Slovenians are acquainted with natural beauties of this area and they only know Poljanska Valley (Poljanska dolina), the Poljanska Sora River Valley on the western side of Polhograjski hribovje.

Reliefne oblike so v Poljanski dolini nastale predvsem v pliocenu. Ker je območje Poljan in njihove okolice zgrajeno iz mezozojskih karbonatnih kamnin, so bili ob hitrem tektonskem dvigu dane možnosti za zakrasevanje. To potrjujejo številne vrtače in značilno valovito površje. Nekoč površinsko tekoče vode so izginile v podzemlje. Reka Kolpa je z močno globinsko erozijo ustvarila več kot 200 m globoko deber, ki je vrezana od Kostelskega do Bele kra-

jine. Tu reka dobi le dva pomembna pritoka, Bilpo in Dolski potok (1).

Poljanska dolina je od morja oddaljena slabih 40 km, vendar pogorje Kapele v sosednji Hrvaški močno omejuje blažilne morske vplive. Zato je podnebje bolj celinsko, kot bi pričakovali. Po dolini Kolpe, odprti proti vzhodu, segajo panonski podnebni vplivi, zato ne presenečajo vinogradi na pobočjih nad dolinskimi vasicami. Padavin ne primanjkuje. Ker je

Slika 1: Slikovita dolina reke Kolpe z vasicami Dol, Prelesje in Kot, na vzpetini Stari trg ob Kolpi. (Foto: V. Prebilič.)

Slika 2: Jez pri Dolu ob Kolpi, kjer se struga reke precej razširi. (Foto: V. Prebilič.)

prst tanka, se deževnica ne zadržuje dolgo v njej, ampak hitro pronica globlje v notranjost. Zato so poletne suše, ki včasih uničijo precej pridelka, izrazite in uničujoče (2).

Da je bilo območje Poljan zgodaj naseljeno, dokazujejo predrimskie izkopenine pri Predgradu in Starem trgu ob Kolpi ter rimski grobovi, ki so jih našli na starotrških njivah (4). Naseljevanje južnih Slovanov na to območje je prvič izpričano v korespondenci med generalom Ivanom Kacijanarjem in kraljem Ferdinandom leta 1531. Priseljenci so se imenovali Uskoki in so jih na obmejna območja naseljevali vladni uradniki. Ljudi so naseljevali na opustošeno območje tedanjih Poljan, ki so ga ob pogostih vpadih požgali in uničili Turki. Uskoki so bili po narodnosti večinoma Srbi, ki so se Turkom raje umaknili kot podredili. Znani so bili kot izredni vojaki na konjih in so bili edini kos lahki turški konjenici, ki je bila neresljiva uganka za tedanje težko oborožene in neokretne cesarske viteze. Ker so morali sami vzdrževati konje in orožje, so bili oproščeni vseh dajatev. Na prisotnost Uskokov nas spominjajo nekatere pesmi in plesi, ki so se ohranili v izročilu (3).

Ob naselitvi Uskokov so se oblikovale vasi, ki so še danes razprostranjene ob Kolpi. Sledijo si od Grglja na skrajnem severozahodnem delu prek vasi Spodnja Bilpa, Vrt, Lazi, Dol in Prelesje do Kota. Na kraškem ravniku 200 m višje sta večja kraja Predgrad in Stari trg ob Kolpi, ki sta večna tekmeča za vlogo krajevnega središča. Vasice, ki stojijo neposredno ob Kolpi, so stisnjene med strma pobočja in rečno korito ter nimajo mnogo prostora za obdelovalna zemljišča. Zato zemljo skrbno varujejo, ker pomeni edino možnost za pridelavo hrane. Pogoste so poplave, saj ležijo vasi in njive le na nekaj metrov visoki terasi, ki jo reka ob večjih nalivih poplavlja. Pred poplavami je varna le vas Dol, ki stoji na toliko višji terasi, da jo poplave le redko dosežejo. Naselja so večinoma gručasta in sklenjena. Jedro vasi je navadno bolj ali manj pravilno razporejeno ob cesti. Takšen tloris ima tudi največje naselje v Poljanah, Predgrad. Vas ima več delov: zgornjega domačini imenujejo Mala vas, kjer so na obeh straneh ceste razporejeni domovi trdnejših kmetov in nekmetov, spodnjemu delu ob cerkvi pa pravijo Dolenja vas. Po vsej verjetnosti je to najstarejši del vasi, ki se je prvotno

*Slika 3: Dol ob Kolpi postaja vedno bolj zanimiv za ljubitelje ribolova in neokrnjene narave, pa tudi za kajakaše.
(Foto: V. Prebilič.)*

razvil ob cerkvi in nekdanjem gradu. Naselje ima še tretji del, stisnjen pod bregove tamkajšnjega hriba Graščice. Tu so skromnejši domovi manjših posestnikov, kar kaže na nekdanjo prisotnost kajžarjev (2).

Najbolj pravilno tlorisno zasnovano kaže Stari trg ob Kolpi. Hiše so razporejene na obeh straneh ceste, ki vodi do cerkve na koncu skalnega pomola med dvema grapama. Stari trg je bil že od 12. stoletja cerkveno središče Poljan. Ob cerkvenem središču je tu še upravno središče, saj je naselje že leta 1421 dobilo trške pravice. Tu so bile zato bogatejše hiše kot v drugih obkolpskih vasicah, kjer so prevladovala kmečke vrhlevne hiše (3).

Na podlagi dveh urbarjev iz 15. stoletja je možno določiti približno število prebivalcev Poljanske doline že v 16. stoletju. V urbarjih so našete hube (kmetije) in s pomočjo količnika 5 (5 prebivalcev na hubo v povprečju) lahko ocenimo število prebivalcev, ki seveda ni povsem natančno.

V 18. stoletju je število prebivalcev naraščalo v vseh vaseh, prvi večji padec pa je sledil med letoma 1830 in 1870. Odseljevanje je dodatno spodbu-

dil zakon o zemljiški odvezi kmeta, sprejet leta 1848 na Dunaju. Težke naravne, socialne in gospodarske razmere so Poljance sicer že zgodaj prisilile, da so iskali dodaten zaslužek. Tako so že v 16. in 17. stoletju tovorili proti morju in nazaj. Pozneje, posebno v 19. stoletju, so nekateri začeli posnemati Kočevanje in začeli žgati oglje v gozdovih. Kmalu se je pojavilo tudi krošnarjenje, ki ni bilo podobno onemu v Ribniški dolini. Poljanci so odhajali v Nemčijo, tam kupovali razno drobno blago, na primer nože, bruse, kose platna in ogrlice, ter nato blago prodajali po odročnih nemških vaseh. Domov so prihajali le enkrat ali dvakrat na leto, prinesli denar družini in se kmalu vrnili na tuje.

Leto 1870 je ponovno spremenilo naseljitveno podobo Poljanske doline. Tedaj se je začelo izseljevanje v tujino, ki se je končalo leta 1910. Po izročilu je potekalo počasi. Prvi se je odselil le neki mož iz vasi in dolgo se ni vedelo, kaj se je zgodilo z njim. Ko so prišle prve novice, se je začelo množično izseljevanje. Skoraj vsaka družina je imela vsaj enega člana v Ameriki, ki naj bi pošiljal denar domov.

Slika 4: Skalnata vzpetina Kojzice (900 m) z značilnim »zobom« nad Kolpo pri Dolu. Naravna posebnost Kolpe je otoček za jezom pri Dolu. (Foto: V. Prebilič.)

Nekateri v tujini niso uspeli in so se vrnili kot reveži, ki so nato živeli od beračenja. Po 1. svetovni vojni je odseljevanje v tujino zamenjalo odseljevanje v bližnja mesta. Največ ljudi se je odselilo v Kočevje, Črnomelj, Karlovec, Zagreb in Ljubljano. V našeta mesta se Poljanci še vedno odseljujejo. V obdobju od leta 1869 do leta 1931 ali v 62 letih so Poljane izgubile 231 ljudi. To je približno 4 prebivalce na leto (4).

Upad prebivalstva med letoma 1931 in 1961 je posledica 2. svetovne vojne, ko je bilo veliko žrtev med civilnim prebivalstvom. Upoštevati je potrebno tudi občutno odhajanje v večja mesta kmalu po končani vojni. Število prebivalcev se je v tridesetih letih zmanjšalo za kar 229, torej za skoraj 8 prebivalcev na leto. To obdobje je veliko močnejše prizadelo Poljane kot prejšnje, dvakrat daljše obdobje. Pomembna je tudi starostna sestava prebivalcev, ki so odšli. Odhajala je predvsem mlada delovna sila, ki je iskala zaposlitev v mestih.

Zadnje zmanjšanje prebivalstva v obdobju od leta 1961 do danes je posledica pospešenega indu-

strijskega razvoja mest in s tem selitev ljudi v mesta. Mladi se še vedno odseljujejo. V tridesetih letih se je odselilo 250 prebivalcev. To pomeni, da Poljane v povprečju vsako leto zapusti več kot 8 ljudi.

Ko mladi končajo osnovno šolo v Starem trgu, nadaljujejo šolanje v Kočevju ali Ljubljani. Značilno je, da se večina mladih Poljancev šola v strokovnih šolah. Po končanem šolanju se zaposlijo v notranjosti Slovenije in se vračajo domov le še na počitnice. V mesta se selijo zlasti fantje po odsluženem vojaškem roku (3).

Leta 1961 so se vozili na delo z avtobusom v Kočevje le trije prebivalci iz Poljanske doline, drugi so se raje preselili v mesto. Danes se vozi na delo več ljudi, tako da je organiziran prevoz z avtobusom iz Kočevja dvakrat na dan. Cesta je bila do nedavnege makadamska in slabo vzdrževana, zato je bila vožnja do 25 km oddaljenega Kočevja naporna. Ljudje so se raje preselili v mesto, kot da bi se vozili na delo.

Dandanes je odseljevanje nekoliko zajezeno. Ljudje, ki so ostali, so že starejši, hkrati pa so uspeli za-

Slika 5: Vas Blaževci (Hrvaška) z mostom, zgrajenim leta 1986, edinim tovrstnim objektom med Brodom na Kolpi in Vinico. (Foto: V. Prebilič.)

gotoviti nekaj delovnih mest v neposredni bližini. Tovarna Komet iz Metlike je leta 1972 zgradila obrat za proizvodnjo ženskega spodnjega perila, kjer so se zaposlile ženske iz okoliških krajev. V letu 1983 je tudi tovarna Unior iz Zreč postavila obrat za proizvodnjo ročnega orodja, v katerem je našlo delo več moških iz Poljanske doline (3).

Nedolgo tega so prebivalci Poljanske doline živeli v tesni povezanosti z naravo. Obdelana je bila vsaka ped zemlje, saj je bila za to območje dolgo značilna agrarna prenaseljenost. Sledilo je množično odseljevanje, ki je pustilo neizbrisne posledice v starostni sestavi in pokrajinskem videzu.

Leta 1828 so njive zavzemale kar 52 % in vinogradi 25 % vseh zemljišč v Poljanski dolini. Gozda je bilo malo. Do leta 1991 se je podoba dodobra spremenila. Najbolj so se razširili travniki, ki obsegajo 60 % vseh površin. Delež njiv se je zmanjšal na 19 %, medtem ko vinogradov skorajda ni več, le še 2 %.

Priča smo dvema procesoma: ozelenjevanju ali otravljanju in ogozdovanju. Najbolj so prizadeta zemljišča, kjer so se nekoč razprostirali vinogradi. Ostareli ljudje ne zmorejo več težkega ročnega dela,

strojna obdelava pa ni možna zaradi strmega povišja. Na nekdanje njive se je razširilo travinje in na področja vinogradov gozd. Zaradi slabih naravnih razmer v kmetijstvu ni prihodnosti. Tega se prebivalci zavedajo in so z veseljem sprejeli novo gospodarsko panogo, turizem.

Velika ovira v življenju ljudi in upravljanju je delitev med dve občini. V Poljanski dolini sta se prav zaradi delitve med črnomaljsko in kočevsko občino oblikovali dve središči. Prebivalci Starega trga, nekdanjega trškega naselja s cerkveno upravo, pred leti niso bili zadovoljni, ker je bil sedež lokalne uprave v Predgradu. Zato so glasovali za priključitev k občini Črnomelj. Predgrajci pa so hoteli obdržati vlogo, ki jo je naselje dobilo po 2. svetovni vojni in so se zato odločili za občino Kočevje. Tako je nastala nenaravna upravna meja, ki je bila vse do ukinitve novomeškega okraja celo okrajna.

Spor med obema krajema sega daleč v zgodovino. Začelo se je okoli 11. stoletja, ko si je Predgrad kot večje naselje prizadeval, da bi bila farna cerkev v njem, vendar je bila postavljena v Starem trgu. Ponoven spor je bil leta 1780, ko naj bi s šolsko refor-

Slika 6: Kanjon reke Kolpe, pogled z 920 m visoke vzpetine Pajtlarice.
(Foto: V. Prebilič.)

mo Poljanska dolina dobila osnovno šolo. Tudi tokrat si je šolo priboril Stari trg. Zato se ni čuditi, da sta se kraja odločila za različni občini (3).

Naravne možnosti za razvoj turizma so tu res velike, žal pa na tem področju dolgo ni bilo storjenega ničesar. Nedolgo tega je bilo nezanimanje za dolino moč pripisati makadamski cesti. To je bilo odpravljeno leta 1990, ko je bil asfaltiran še zadnji odsek ceste med Kočevjem in Predgradom. V večjem številu so turisti začeli obiskovati Poljansko dolino leta 1991 ob agresiji jugoslovanske vojske na Slovenijo in Hrvaško. Tedaj so številni turisti namesto na morje raje odhajali na oddih v bližnjo Poljansko dolino. Na to so bili prebivalci popolnoma nepripravljeni. Pojavil se je problem odlaganja smeti, katerih količina se je izjemno povečala. Poleg tega ni bilo urejenih prostorov za kampiranje. Turisti so se razmestili po okoliških košenicah in od tu izvirajo korenine spora med domačini in turisti.

Vendar pa so bili turisti tisti, ki so Poljansko dolino rešili pozabe. Pojavile so se prve oblike denarne pomoči in začel se je razvijati kmečki turizem. Danes so urejeni prostori za kampiranje v vaseh Dol in

Prelesje. Vasi so dobile trgovine in gostilne. Izboljšala se je tudi komunalna oskrba, ki zadovoljuje ostre kriterije inšpekcij.

Tako je danes v poletnih mesecih čutiti nov življenski utrip, saj so vasi ob Kolpi vedno bolj obiskane. Večina turistov prihaja poleti, ko je Kolpa primerena za kopanje. Nekatera podjetja imajo nameščene počitniške hišice v kampih prek celega leta. Vse več gostov prihaja na oddih tudi jeseni in pomladi.

Domačine, ki so v glavnem starejši, poletni trušč sicer moti, vendar radi vidijo, da ljudje obiščejo Poljansko dolino in prav njihova gostoljubnost prepriča marsikaterega obiskovalca, da kraje ob Kolpi ponovno obišče.

1. *Krajevni leksikon Slovenije*, II. Zvezek, Državna založba Slovenije, Ljubljana, 1971.
2. Kunaver, J. 1967: Poljanska dolina ob Kolpi. *Geografski vestnik*, številka 38 (1966). Ljubljana.
3. Makarovič, M. 1983: Predgrad in Predgrajci. *Kulturna skupnost Kočevje*. Kočevje.
4. Šumi, N. 1990: Slovenija – Umetnostni vodnik. Državna založba Slovenije. Ljubljana.

ALI POZNAMO PRSTI?

Ana Vovk Korže

UDK 911.2:631.4, UDK 631.4:81'373.22

ALI POZNAMO PRSTI?

Ana Vovk Korže, dr., Oddelek za geografijo Pedagoške fakultete v Mariboru, Koroška cesta 160, 2000 Maribor, Slovenija

Članek predstavlja mednarodna in slovenska imena za prsti, klasifikacijo prsti in neenotno rabo imen za prsti v nekaterih slovenskih geografskih učbenikih.

UDK 911.2:631.4, UDK 631.4:81'373.22

DO WE KNOW SOILS?

Ana Vovk Korže, Ph. D., Oddelek za geografijo Pedagoške fakultete v Mariboru, Koroška cesta 160, 2000 Maribor, Slovenija

International and Slovene soil nomenclature, soil group classification and using of not uniform soil terms in some Slovene geographic textbooks have been presented.

Imena za prsti, ki so bila v rabi do leta 1990, se danes ne uporabljajo več. Pedologi so jih s sprejemom slovenske klasifikacije nadomestili z novimi in jih dosledno uporabljajo v strokovni literaturi. Prav je, da geografi, ki se naslanjamo na spoznanja sorodnih strok in poznamo nove izsledke, tudi njihovo terminologijo, seveda s premislekom, vključujemo v našo stroko.

V zadnjih letih je med geografi vse več zanimanja za terensko preučevanje prsti, predvsem v osnovni in srednji šoli. Učenci in dijaki tekmujejo v znanju iz ugotavljanja lastnosti in prepoznavanja tipov prsti. V učbenikih pa je pri imenih za prsti, žal, precej zmede. Zlasti učitelji, ki naj bi imeli dovolj strokovnega znanja o imenih za prsti, tarnajo nad nedoslednim in nejasnim poimenovanjem prsti. Vsakdanje izkušnje kažejo, da že diplomant, ko zapušča študijske klopi, pomeša med pojmom tla in prst, in da je nekritičen do uporabe starejših pedoloških kart in literature. Neenotnost poimenovanja prsti povzroča probleme učiteljem, učencem pa prav gotovo ne prinaša veselja do usvajanja teh vsebin, čeprav so prsti tista pokrajinska sestavina, od katere živi velik del človeštva. Na področju pedogeografije za poenotenje imen prsti zagotovo ni bilo narejenega dovolj. To potrjuje tudi prispevek v reviji *Geografija v šoli* (7).

Raznoliko poimenovanje prsti izhaja iz preteklosti, saj so ljudje uporabljali različne oznake za prsti glede na njihove prevladujoče lastnosti (na primer peščene in glinaste prsti), glede na kamnine, na katerih so nastale (apnenčaste, prodnate prsti), ali glede na geografsko razširjenost in rastlinstvo (tundrske, stepske prsti).

S prehodom z nomadskega načina življenja na stalno naselitev je postalo znanje o lastnostih prsti zelo pomembno. Prva spoznanja so bila izkustvena, na primer na temelju rezultatov žetve, tako da so prsti

imenovali pšenične, ovsene, pašniške in podobne. Že pred 40.000 leti so se pojavili prvi opisi prsti po barvi in strukturi. Antično znanje o prsteh je bilo široko in takrat so postavili temelje kmetijski znanosti s propadom rimskega cesarstva pa je vedenje o prsteh nazadovalo (5).

V posameznih strokah so se uveljavila različna poimenovanja prsti: botaniki so pisali o borovih, hrastovih, prerijskih prsteh, geologi o granitnih, skrilnatih, apnenčastih prsteh, klimatologi o zamrznjenih, tundrskih, tropskih, vlažnih prsteh, geografi pa o gozdnih, dolinskih in obalnih prsteh. Sele v 19. stoletju je Rus Dokučajev postavil temelje razvrščanja prsti po nastanku (genezi) in ne le po posamezni lastnosti prsti: prsti je opredelil kot samostojno tvorbo, ločeno od matične podlage, njihov nastanek pa je pojasnil z matično kamnino, podnebjem, reliefom in človekom ter aktivnostjo živih in mrtvih organizmov. Njegov ugotovitve sta uporabila tudi Gračanin in Škarič (11) pri zasnovi poimenovanja prsti v Jugoslaviji (5). Tudi pedologi v Sloveniji so zasnovali klasifikacijo prsti glede na njihov nastanek.

Namen tega prispevka je zato:

- predstaviti FAO-UNESCO-vo klasifikacijo, ki se uporablja za poimenovanje prsti v svetu in je nastala ob sodelovanju več držav pri sestavi svetovne karte prsti,
- predstaviti klasifikacijo prsti, ki se uporablja v Sloveniji in je nastala je zaradi posebnosti slovenskih razmer,
- poenotiti uporabo pojmov v učbenikih Občegeografije (2, str. 89–94), Geografije Evrope (1, str. 20) in Geografske značilnosti Slovenije (3, str. 35).

V okviru Organizacije za kmetijstvo in prehrano FAO in Organizacije za izobrazbo, znanost in kulturo UNESCO je skupina strokovnjakov iz različnih držav sodelovala pri izdelavi projekta svetovne pedo-

loške karte. Izdelali so mednarodno klasifikacijo prsti in z njo poenotili imena prsti, ki naj bi veljala za cel svet. Svetovna karta prsti je v merilu 1 : 5.000.000 in prikazuje 28 različnih skupin prsti. Zaradi majhnega merila prikazuje zgolj najbolj razširjene skupine prsti na Zemlji. Leta 1988 so popravili in dopolnili legendo skupin prsti po svetu tako, da so določene skupine prsti združili, nekatere pa dodali. Uvedli so tudi nekaj novih imen, skupine prsti pa razdelili glede na fizikalne in kemične lastnosti še v nižje enote (4). Zato se legenda skupin prsti po svetu ne ujema popolnoma s prikazom razširjenosti prsti na svetovni karti prsti (6). Poimenovanje prsti izhaja iz že uveljavljenih imen ruske, zahodnoevropske in ameriške klasifikacije (opombi: ¹ – leta 1988 ukinjene skupine prsti, ² – dodane skupine prsti):

- **akrisoli** so prsti z glinastim B horizontom, kisle, nastanejo zaradi močnega preperevanja v trop-skem pasu (acoris pomeni kisel),
- **alisoli**² spadajo v skupino akrisolov in se od njih razlikujejo po visoki kationski kapaciteti in visoki sposobnosti izmenjave aluminija,
- **andosoli** so temne prsti, nastale na vulkanskem gradivu (ando pomeni temen),
- **antrosoli**² so prsti, pri katerih se kažejo vplivi človeka (antropogen pomeni človeški),
- **arenosoli** so prsti na nesprijetih peščenih nanosih v puščavi (arena pomeni pesek),
- **černoziomi** so črne stepne prsti v območjih s celinskim podnebjem (rusko černoziem, kar se izgovori černoziom, pomeni črna zemlja),
- **feralsoli** so prsti z močno preperelim B horizontom, ki je sestavljen pretežno iz kaolinita, kreme-na in hidratiziranih oksidov in lahko zaradi prisotnosti železovih in aluminijevih oksidov (laterit) zelo trd (ferrum pomeni železo),
- **fluvisoli** so prsti na rečnih usedlinah, torej obrečne ali aluvialne prsti (fluvius pomeni reka),
- **glejsoli** so mokre in glinaste prsti, ki nastanejo pod vplivom talne vode (glej pomeni mazav, moker),
- **grejzjomi** so prsti na prehodu iz gozda v stepo, bogate z organsko snovjo in zaradi kremenovih delcev sive barve (grey pomeni siv),
- **gipsosoli**² so prsti z akumulacijo gipsa (gipsni horizont) v pretežno sušnih in polsušnih območjih,
- **histosoli** so šotne, organske prsti z globokim slojem organske snovi in razpoznavnimi rastlinskimi ostanki, ki se spreminjajo v šoto (histos pomeni vlakna, tkanina),

Slika 1: Tip prsti: rendzina, kraj: Stanovsko, severno od Poljčan, relief: blago nagnjeno pobočje, nadmorska višina: 350 m, naklon: 8°, lega: zahodna, matična podlaga: peščen lapor, rastlinstvo: subpanonski podgorski gozd buke in širokolistne grašice (Vicio orobodi-Fagetum), horizonti: A-A-C-C.
(Foto: A. Vovk Korže.)

- **kalcijisoli**² so prsti z akumulacijo sekundarnega kalcijevega karbonata (kalcijev horizont) v pretežno sušnih in polsušnih območjih,
- **kambisoli** so prsti s kambičnim B horizontom, kjer iz mineralnih delcev nastajajo minerali glin in železovi oksidi, ki prsti obarvajo rjavo (cambiare pomeni zamenjati),
- **kastanozjomi** so prsti z veliko organske snovi, rjavo barvo in veliko kalcija (kastanoziom pomeni kostanjeva zemlja),
- **leptosoli**² so plitve prsti na trdi kamniti matični podlagi in obsegajo litosole, rankerje, rendzine in regosole,
- **litosoli**¹ so plitve prsti na trdih kamninah, globoke manj kot 10 cm (lithos pomeni kamen),

Slika 2: Tip prsti: ranker, kraj: Križni Vrh, osrednji del Dravinjskih gor, relief: spodnji del pobočja, nadmorska višina: 270 m, naklon: 13°, lega: zahodna, matična podlaga: pleistocenski pesek in drobni prod, rastlinstvo: kisloljubni gozd bukve in kostanja (*Castaneo-Fagetum sylvaticae*), horizonti: A-AC-C. (Foto: A. Vovk Korže.)

- **likisoli**² so močno prepereli prsti z glinastim iluvialnim B horizontom, visoko nasičenostjo z bazami in lastnostmi med luvisoli in akrisoli,
- **luvisoli** so prsti z glinastim iluvialnim B horizontom, kjer je glina izprana iz zgornjega dela profila v spodnjega (luo pomeni izprati),
- **nitosoli** so tropske prsti z glinastim B horizontom, globino 150 cm in več, iz močno preperelih kaolinitov (nitidus pomeni svetel, bleščeč),
- **feozjomi** so prsti s temnim A horizontom in glinastim B horizontom (faios pomeni temen, mračen),
- **planosoli** so prsti z oglejenim, močno obeljenim E horizontom nad slabo prepustnim horizontom, nastale večinoma na ravnem reliefu ali v reliefnih kotanjah s slabo odcednostjo v vlažnih celinskih območjih (plano pomeni raven),

- **plintosoli**² so oblika ferralsolov z visoko vsebnostjo železa in malo humusa,
- **podzoli** so prsti z močno izbeljenim E horizontom in B horizontom z akumulacijo železa ali humusa v hladnem, vlažnem podnebju (zola pomeni pepel),
- **podzoluvisoli** so prsti z glinastim B horizontom neenakomerno zgorjino mejo zaradi E horizonta segajočega navzdol, nastanejo v vlažnih, hladnih celinskih območjih in pomenijo prehod med podzoli in luvisoli,
- **rankerji**¹ so plitve prsti na silikatnih kamninah (ranker pomeni strmo pobočje),
- **regosoli** so slabo razvite prsti na mehkih usedlinah (rhegos pomeni odeja, zgornja plast),
- **rendzine**¹ so plitve prsti s humusnim A horizontom na izrazito karbonatnih kamninah (rzedzič pomeni škripati, prsti škripajo, ker vsebujejo velike skeletnih delcev),
- **solončaki** so močno zasoljene prsti v kotanjah s slano podtalno vodo (sol-čak pomeni veliko soli),
- **solonci** so prsti z natrijevim B horizontom (sol- pomeni manj soli),
- **vertisoli** so črne, razpokane glinene prsti (vertice pomeni obračati, prsti nabrekajo in razpokajo),
- **kserosoli**² so rjave puščavske prsti v semiaridnih območjih s plitvim A horizontom in imajo vse organskih snovi kot jermosoli (xeros pomeni suh),
- **jermosoli**¹ so sivorjave puščavske prsti z malo organskih snovi (yermo pomeni pust, puščava).

Mednarodni sistem razvrščanja prsti, uporabljen na svetovni karti prsti, je za podrobnejše prikazovanje njih razširjenosti prsti pregrob, zato so v posameznih državah v uporabi nacionalne klasifikacije, ki so prilagojene regionalnim razmeram. Slovenska klasifikacija temelji na jugoslovanski, ki so jo leta 1981 izdelali A. Škorić, M. Čirić in G. Filipovski (5). Jugoslovansko klasifikacijo in poimenovanje prsti so pedologi v Sloveniji prilagodili slovenskim razmeram. Na novejših pedoloških kartah, izdelanih po letu 1990, in v literaturi uporabljajo pedologi imena prsti iz nove klasifikacije, s katerimi so docela zamislili stara poimenovanja (9). Prsti so razdelili na štirje oddelke (avtomorfne, hidromorfne, halomorfne in subakvalne), oddelke na razrede, ki si sledijo po ravninskih stopnjah prsti, te pa na tipe prsti z značilnim zaporedjem horizontov. Osnovne enote slovenske klasifikacije so tipi prsti (4, 5):

A) avtomorfne prsti

- I. nerazvite prsti: (A)-C,
 1. litosoli ali kamenišča,
 2. regosoli ali surove prsti,
 3. koluvialne in deluvialne prsti,
- II. humusno akumulativne prsti: A-C,
 1. rendzine,
 2. rankerji,
- III. kambične prsti: A-(B)-C,
 1. evtrične rjave prsti ali evtrični kambisoli,
 2. distrične rjave prsti ali distrični kambisoli,
 3. rjave pokarbonatne prsti ali kalkokambisoli,
 4. jerovice, jerine ali terre rosse,
- IV. eluvialno-iluvialne prsti: A-E-B-C,
 1. lesivirane, ilimerizirane prsti ali luvisoli,
 2. podzoli,
- V. antropogene prsti: P-C,
 1. rigolane prsti ali rigosoli,
 2. vrtne prsti ali hortisoli,
- VI. tehnogene prsti I-II-III,
 1. prsti odlagališč,

B) hidromorfne prsti,

- I. nerazvite hidromorfne prsti: (A)-C ali (A)-G,
 1. obrečne prsti ali fluvisol,
- II. psevdogleji: A-Eg-Bg-C ali A-Bg-C,
 1. psevdogleji,
- III. glejne prsti (oglejene): A-G,
 1. močvirno-glejne prsti ali gleji,
- IV. šotne prsti: T-G,
 1. šotne prsti nizkega barja,
 2. šotne prsti visokega barja,
- V. antropogene hidromorfne prsti: P-G,
 1. hidromeliorirane prsti,

C) halomorfne prsti,

- I. akutno zasoljene prsti: Asa-C ali Asa-CG,
 1. solončaki,
- II. solonci: A-Bt, na - C,
 1. solonci,

D) subakvalne prsti,

- I. nerazvite subakvalne prsti: (A)-C,
 1. protopedoni,
- II. subakvalne prsti s profilom: A-C,
 1. gytija prsti,
 2. dy prsti,
 3. sapropeli,
- III. antropogene prsti,
 1. hidromeliorirane gytija prsti.

V Sloveniji je pomembnih predvsem 19 tipov prsti (4, 5):

- **litosoli** ali kamenišča so zelo plitve prsti na kisljih in bazičnih kamninah,

Slika 3: Tip prsti: oglejena prst, hipoglej, kraj: Rače na Dravskem polju, relief: ravnina, nadmorska višina: 270 m, matična podlaga: peščena glina, raba tal: vlagoljubni travnik, horizonti: A-Go-Gr. (Foto: A. Vovk Korže.)

- **regosoli** so surove prsti na razpadlih mehkih kamninah, predvsem na laporju in flišu,
- **koluvialne in deluvialne prsti** so nerazvite, surove prsti, nastale na vznožju pobočij zaradi našanja in odnašanja,
- **rendzine** so prsti na karbonatnih kamninah, globoke od 20 do 40 cm,
- **rankerji** so prsti na silikatnih kamninah, globoke podobno kot rendzine,
- **evtrične rjave prsti** so kambisoli (evtričen pomeni bogat z bazami, pH nad 5,5),
- **distrične rjave prsti** so kambisoli (distričen pomeni reven z bazami, pH pod 5,5),
- **rjave pokarbonatne prsti** so kambisoli na apnencu in dolomitu, vsebujejo več gline v (B) horizontu,
- **jerovice** so kambisoli na apnencu in dolomitu in imajo v (B) horizontu nakopičeno železo,

- **luvisoli** so izprane, lesivirane prsti, nastale iz evtričnih prsti zaradi kopičenja izprane gline v B horizontu,
- **podzoli** so izprane prsti, nastale iz distričnih prsti zaradi kopičenja železa ali humusa v B horizontu,
- **rigosoli** so kultisoli, rigolane prsti,
- **hortisoli** so kultisoli, vrtno prsti,
- **tehnogene prsti** so kultisoli, prsti odlagališč,
- **fluvisoli** so obrečne in aluvialne prsti na recentnih nanosih,
- **pseudogleji** so prsti, v katerih zaradi povečane deleža gline v B horizontu zastaja padavinska voda,
- **gleji** ali glejsoli so močvirne glejne prsti (hipogleji nastajajo zaradi vpliva podtlane vode, epigleji zaradi vpliva poplavne vode in amfigleji zaradi vpliva podtlane in poplavne vode),
- **šotne prsti** ali histosoli so prsti nizkega in visokega barja in vsebujejo več kot 30 % organskih snovi,
- **hidromeliorirane prsti** so kultisoli oziroma antropogene prsti, nastale z izsuševanjem ali namakanjem.

V geografskih učbenikih srednjih šol avtorji uporabljajo različna imena za prsti. V preglednicah so v levem stolpcu izpisana imena prsti v učbenikih, v desnem stolpcu pa imena prsti glede na mednarodno in novo slovensko klasifikacijo prsti.

Raznolikost poimenovanj prsti v učbenikih izhaja iz opisnega poimenovanja prsti, bodisi glede na kamnino, na kateri je prst nastala, glede na relief, glede na vpliv vode in podobno. Tudi v novi slovenski klasifikaciji se tipi prsti delijo glede na razlike v kamnini, glede na nasičenost prsti z bazami in podobno, kar izražajo podtipi, to so nižje klasifikacijske enote, ki jih uporabljamo pri natančnejših prikazih lastnosti prsti.

V učbenikih moti mešana uporaba pojmov prst in tla. Zaradi pomenskih razlik med izrazoma »prst« in »tla« je v geografiji umestno uporabljati izraz prst, ki pomeni površinski del zemeljske skorje, ki se je spremenil zaradi delovanja pedogenetskih dejavnikov: reliefa, podnebja, vode, kamnin, zraka, časa, živih organizmov (živali, rastlin in človeka) ter drugih.

Iz poskusa poenotenja poimenovanja prsti v učbenikih je razvidno izredno veliko število imen, zlasti tujih. Postavlja se vprašanje, ali ni tako poimenovanje prezahtveno za srednješolca? Morda bi kazalo prilagoditi obstoječo klasifikacijo prsti za šolsko rabo, podobno kot se pojavljajo prilagojene in poenostavljene regionalizacije Slovenije.

Preglednica 1: Poimenovanje prsti v učbeniku Obča geografija (2).

Poimenovanje v učbeniku	Poimenovanje po mednarodni in slovenski klasifikaciji
tundrske prsti	glejsoli
podzoli	podzoli
sive gozdne prsti	grejzjomi
črnozjomi	črnozjomi
kostanjeve prsti	kastanozjomi
rdeče in rjave mediteranske prsti	kambisoli in kastanozjomi
puščavske prsti	arenosoli
rdečerumene (feralitne) in črne prsti	feralsoli
rendzine	rendzine
oglejene prsti	glejsoli
šotne prsti	histosoli
slane prsti	solonci in solončaki
litosoli	litosoli
regosoli	regosoli
obrečne prsti	fluvisoli
gorske prsti	litosoli
rdečkaste puščavske prsti	kserosoli
rdeče rumene (feralitne) tropske in savanske	feralsoli
črne tropske in subtropske prsti	vertisoli

Preglednica 2: Poimenovanje prsti v učbeniku Geografija Evrope (1).

Poimenovanje v učbeniku	Poimenovanje po mednarodni in slovenski klasifikaciji
tundrska tla	glejsoli
podzoli	podzoli
rjave in sivorjave evterične prsti	kambisoli
črnozjom	črnozjomi
rjave in sive stepske	kastanozjomi in grejzjomi
gorska tla	litosoli
rendzina	rendzine
terra rossa ali jerina	kambisoli
puhlična tla	črnozjomi
zamočvirjena tla	glejsoli
sprana tla	luvisoli
obrečna in temna glinasta tla	fluvisoli in vertisoli
kostanjeva tla	kastanozjomi
pseudoglejna tla	pseudogleji
kisla rjava tla	kambisoli, distrični

Preglednica 3: Poimenovanje prsti v učbeniku *Geografske značilnosti Slovenije* (3).

Poimenovanje v učbeniku	Poimenovanje po mednarodni in slovenski klasifikaciji
ranker	rankerji
kisla gozdna rjavica	kambisoli, distrične rjave prsti
rendzina	rendzine
pokarbonatna tla	alkokambisoli, rjave pokarbonatne prsti
jerina (terra rossa)	jerine (terre rosse)
obrečna ali mineralna tla	fluvisoli, obrečne prsti
rjava rendzina (rjavica)	rendzine
rjava tla na laporju	kambisoli, evtrične rjave prsti
kisla rjava tla	kambisoli, distrične rjave prsti
sprana in podzolirana tla	luvisoli (lesivirane prsti) in podzoli
psevdoglej	psevdogleji
obrečna tla	fluvisoli, obrečne prsti
oglejena tla	oglejene prsti
šotna tla	šotne prsti
kamenišče – surova tla	litosoli ali kamenišča
rendzine in rjava pokarbonatna tla	rendzine in kalkokambisoli ali rjave pokarbonatne prsti
krš	litosoli
terra rossa	terre rosse ali jerovice
rjava tla na glaciofluvialnem nanosu	kambisoli, distrične rjave prsti
rjava tla na flišu (karbonatna)	kambisoli, evtrične rjave prsti
rjava tla na flišu (nekarbonatna)	kambisoli, distrične rjave prsti

Ne moremo mimo dejstva, da je temelj za dobro poznavanje prsti njihovo pravilno poimenovanje. Zaradi številnih neskladij pri uporabi različnih imen prsti v učbenikih in drugih geografskih publikacijah (10) bi se morali odločiti, ali na področju geografije uporabljati poimenovanje prsti, kot so ga zasnovali pedologi, ali pa uvesti lastno, prilagojeno geografski stroki.

1. Brinovec, S., Drobnjak, B., Pak, M., Senegačnik, J. 1995: *Geografija Evrope*. Mladinska knjiga. Ljubljana.
2. Drobnjak, B., Klemenčič, M., M., Lovrenčak, F., Luževič, M., Senegačnik, J. 1996: *Obča geografija*. DZS. Ljubljana.
3. Gams, I. 1996: *Geografske značilnosti Slovenije*. Mladinska knjiga. Ljubljana.
4. Lovrenčak, F., 1994: *Pedogeografija*. Filozofska fakulteta. Ljubljana.
5. Prus, T. 1992: *Raziskujmo življenje v tleh*. Ministrstvo za šolstvo in šport. Ljubljana.

Slika 4: Tip prsti: antropogena hidromeliorirana, kraj Markišavci na Murski ravnini, relief: ravnina, nadmorska višina: 194 m, matična podlaga: glinasta ilovica, raba tal: njiva, horizonti: P-Go. (Foto: A. Vovk Korže.)

6. Schultz, J., 1995: *The Ecozones of the World*. Springer Verlag. Berlin.
7. Senegačnik, J. 1996: (Ne)usklajenost pojmov v geografskih srednješolskih učbenikih. *Geografija v šoli* V, 2/1996. Ljubljana.
8. Seznam pedosistematskih enot (delovno gradivo). Biotehniška fakulteta, Katedra za pedologijo. Ljubljana, 1994.
9. Štepančič, D. 1985: Komentar k listu Ptuj. Osnovna pedološka karta SFRJ, List Ptuj, Biotehniška fakulteta. Ljubljana.
10. Spodnje Podravje s Prlekijo, 17. Zborovanje slovenskih geografov. Zveza geografskih društev Slovenije. Ljubljana, 1996.
11. Škorić, A. 1986: *Postanak, razvoj i sistematika tala*. Zagreb.
12. Vovk, A. 1995: Podatki o izbranih profilih in rezultati laboratorijskih analiz (priloga doktorske disertacije). Filozofska fakulteta. Ljubljana.

»OSUPLJIVA ZAPUŠČINA« V GEOGRAFSKI UČNI PRAKSI

Tatjana Ferjan

V slovenskem prevodu je pred kratkim izšla zbirka Osupljiva zapuščina, ki je sestavljena iz dveh delov. Prva knjiga z naslovom Veličastne stvaritve narave prikazuje svetovne naravne zaklade, druga knjiga z naslovom Ohranjeni zakladi človeštva pa svetovno kulturno dediščino. V sestavku je predstavljena didaktična vloga knjig pri pouku. Zbirka ima estetsko vsebino, kar je tudi pri geografiji zanimivo in potrebno.

Izhodišča pri uri so snovna in metodična. Učencem najprej predstavimo vsebino zbirke, da jih pritegnemo. Željo po študiju zbudijo zlasti slike. Učenci ob zbirki spoznajo stvaritve narave in zaklade človekovega dela ter razmišljajo, kaj pomeni varstvo narave in kulturne dediščine. Aplikacija s tega področja je pri našem predmetu enostavna in lahko izvedljiva, saj geografija preučuje medsebojno odvisnost in prepletenost naravnih in družbenih pojavov.

Zbirko je možno uporabiti:

- pri splošni geografiji kot prikaz izredno zanimivega reliefa, rastja oziroma kulturne dediščine,
- pri regionalni geografiji ob obravnavanju celine ali države,
- kot primer ohranjanja naravne ali kulturne dediščine v mestnem ali industrijskem okolju,
- pri spoznavanju lepote in vrednote sveta.

Ob uporabi omenjenih knjig je nujno, da učenci zavzamejo aktiven odnos do naravnih lepote in človekovih zakladov. Slikovno gradivo, ki dopolnjuje besedilo, je izredno bogato in zanimivo. Slike omogočajo posredno opazovanje pojavov, ki jih zaradi oddaljenosti in nedostopnosti ne moremo neposredno opazovati.

Didaktična vrednost knjig je odvisna od didaktičnih pristopov. Ti so lahko enostavni in jih uporabimo med uro za motivacijo, dopolnjevanje in razširitev snovi, lahko pa tudi bolj zahtevni, ko učenca postavimo v aktivno delo z zbirko, na primer problemski pristop, raziskovalni proces, aktivno poročanje, predstavitev knjige v slikovni obliki (poster).

Prvi primer zahtevnejšega pristopa lahko uporabimo ob knjigi Veličastne stvaritve narave, in sicer kot »case study« ob preučevanju rek, delte in slapov po svetu. Učence pripravimo na delo s knjigo. Seznanimo jih s postopki in načini študija nove snovi.

Razdelimo jih v tri skupine. Učenci analizirajo Amazonko in Rumeno reko, delte Donave, Rena, Orinoka in Okavanga ter Viktorijine slapove in slapove Iguaçu. Vse skupine raziskujejo po knjigi, pripravijo poročila in podajo svoje izsledke, ki jih s prejšnjimi znajo povezati v celoto.

V drugem primeru učenci raziskujejo človekovu stvaritvo po svetu na osnovi knjige Ohranjeni zakladi človeštva. Zbirajo gradivo v besedni in slikovni obliki, ker želijo spoznati nekaj najbolj značilnih pojavov na vsaki celini. Razdelijo se v šest skupin: prva spozna Stonehenge in Eifflov stolp, druga Kapadokijsko in most Seta Ohaši, tretja Veliko piramido in Sueski prekop, četrta Tikal in Lusiansko super kupolo, peti Inkovske poti in Brasilio, šesta pa Velikonočni otok in Sidneyjsko opero. Pojave spoznavajo že doma, v šoli pa sledi poročanje in grafična predstavitev. Poročila dajejo strategijo za ohranjanje kulturne zapuščine.

V tretjem primeru gre za študij obeh knjig v kombinaciji. Obravnavamo značilnosti ZDA. Učence damo v obravnavo problem naravnih parkov v mestnem okolju. Najprej predstavijo človekove stvaritve (na primer ameriške nebotičnike, Hooverjev jezero, Golden Gate, Vesoljski center), nato pa narodne parkove (na primer Yosemite, Grand Canyon, Everglades, Zion). Učenci ugotavljajo potrebo po ohranjanju naravnih značilnosti ob nenehnem naraščanju človekovih stvaritev. Analiza omogoča logično sklepanje o razumevanju sedanjih možnosti za obstoj narodnih parkov.

Različni načini uporabe zbirke Osupljiva zapuščina kažejo na njeno vzgojno vlogo. Učenci spoznajo številne zanimivosti o naravni in kulturni dediščini. Zbirka vzgaja učence v smeri občudovanja in ohranjanja lepote ter vrednotenja okolja v estetski in kulturni smeri. Cilj uporabe zbirke je tudi vzbujanje spoštovanja do vsega lepega. Zbirka hkrati omogoča tudi kulturno in estetsko vzgojo, saj naj bi učenci znali ceniti naravno in kulturno dediščino ter hkrati spoštovati heterogenost sveta kot vrednoto.

NOVA VLOGA UČITELJA V SODOBNI GEOGRAFIJI

Tatjana Ferjan

Po mnenju mnogih je učitelj ključ do boljše šole. Znanje pa poglobljuje cilj šole. Učitelj je strokovnjak, ki mora znanje s svojega področja posredovati.

učencem na dostopen način. Vloga učitelja se s prenovo šole spreminja. Kakšna bo njegova prihodnja vloga?

Organizacija pouka, ki je v rokah učitelja, izvira iz dveh temeljev: snovne in metodično-didaktične.

Snovno izhodišče daje učitelju možnost predstavitve geografije. Znanja v geografski stroki se neprestanoma širijo. Obstajajo številne informacije, mnogi podatki. Vendar je že dolgo, odkar smo se poslovlili od enciklopedične geografije in pristopili k problemski in eksemplarični. Pri tem so koristne bogate možnosti informacij, ki jih je potrebno predelati v ustrezne rešitve in sklepe. Mislim, da je eksemplarični in problem-ski pristop za geografijo še vedno aktualen in uporaben. Kljub temu pa je v šolski geografiji treba odkriti novosti. Navajam take novosti, in sicer tri koncepte:

- koncept geografije v funkciji multikulturne vzgoje (učenci naj bi spoznali vrednote v heterogenosti sveta),
- koncept geografije v funkciji estetske vzgoje (učenci naj bi znali ceniti naravne in kulturne lepote, zanimivosti in hkrati dediščino),
- koncept geografije v funkciji ekološke vzgoje (učenci naj bi razvili čut za ohranitev pokrajinskih danosti).

S takimi koncepti bi geografijo ustvarili zanimivo. Lahko jih uresničimo v okviru splošne in regionalne geografije.

Metodično-didaktična osnova učitelju odpira pot k metodam, ki spodbujajo višje oblike učenja in premik od poučevanja k spoznavanju strategij za učenje. Učitelj lahko vodi pouk:

- po modelu, ki ga vodi sam, a učencu omogoči aktivnost v okviru smernic,
- po modelu, ki ga ponudi učencu, ki ima svojo kreativnost,
- po samostojnem učenčevem modelu, ki pomeni za učenca kreativno pot.

Prvi in drugi model nudita različne možnosti za učenčevo aktivnost. Aktivne metode so tiste, pri katerih delo učitelja čimbolj prehaja na delo učencev. Obstaja več stopenj zahtevnosti takega dela. Pri tretjem modelu je učenec inovativen in ustvarjalen. Sopotnik pouka so številni mediji za posredovanje znanj in informacij. Poglejmo si delo z mediji po navedenih modelih.

Delo z mediji lahko poteka od zelo enostavnih oblik, ki so v rokah učitelja (prvi model), do zelo zahtevnih, ki jih v celoti izvajajo učenci (tretji model). Pri delu z mediji pod učiteljevim vodstvom, ki poteka med

učno uro, je vodilo motivacija, poznavanje, dodajanje in poglobljanje vsebine. Zahtevne oblike dela z mediji pa omogočajo praktično aktivnost učencev (drugi model), kar se kaže v izdelovanju različnih poročil, izdelkov, posterjev, kaset, diapozitivov, torej novih medijev (tretji model). Uspeh je odvisen od učitelja, predvsem od tega, kako pristopa k delu z mediji, pa tudi od sposobnosti učencev. Frontalni pouk je enodimenzionalen. Medije je možno uporabiti na vseh etapah. Različnost metod dela v frontalni izvedbi omogoča primerjavo informacij in poglobljeno razmišljanje ob nakazanih problemskih situacijah. Multidimenzionalna organiziranost pouka nudi učencem glede na enodimenzionalno organiziranost pouka seveda drugačne možnosti za delo z mediji. Sem bi lahko uvrstili pripravo referatov in tudi raziskovanje. Učenčevo aktivno srečanje z mediji (2. in 3. model) omogoča bolj precizno utemeljen prikaz snovi, s tem pa poglobljeno mišljenje in spoznavanje določene problematike. Snov, prikazana z mediji, postane zanimiva, učenci ne ostanejo pasivni, ampak so kritični in aktivni. Bistvo dela z mediji je, da učence usposobimo za predelovanje informacij.

Sestavni del metodično-didaktične osnove je tudi motivacija. Uporaba različnih medijev pri pouku še ne pomeni neke globlje motivacije, ampak izhodišče za zahtevnejšo obliko, ki sama zainteresira učence in jih motivira za učenje. Motivacija učencev je odvisna od načina podajanja snovi, kakšen odnos ima učitelj do predmeta, snovi, dela. Čim bolj je živ in v svoje delo, v snov in v učence, tem uspešnejša je njegova motivacija učenca. Vse je odvisno od učitelja, ki ustvarja vzdušje v razredu, pri učni uri.

Nova organizacija pouka v snovnem in didaktičnem smislu odseva nov položaj učitelja in učenca v učnem procesu, kar zahteva spremembe v njuni miselnosti. Včasih je bilo operativno za učitelja, kaj je povedal, pokazal, razložil. Danes je važno, kako bo vodil, organiziral, usmerjal, pomagal, motiviral. Vodenje učne ure torej ostaja v učiteljevih rokah, delo, in aktivnost pa prehajata v roke učencev. Aktivnost učenca torej omogoča učitelj s pravilnim delom. Seveda pa je pri tem pomembna pripravljenost učenca, da je aktiven. Nov položaj učenca v učnem procesu torej je, da ni nemi receptor, ampak aktiven. Aktivnost učenca se kaže v načrtovanju dela, ko učenec ve, kdaj se bo bolj ali manj sam vključil v na primer prevzem referatov, pripravo posterjev in najbolj zahtevno delo, raziskovalno nalogo. S tem, da učenec vidi, da je pritegnjen v učni proces na ta način,

je njegovo sprejemanje pouka in delo v njem sprejeto na drugačen način. Počuti se soorganizatorja ali celo kreatorja določenih učnih ur. Nov odnos med učiteljem in učencem spremeni pouk od klasičnega podajanja, prisvajanja in reproduciranja rešitev do spoznavanja, katere so poti do znanja.

Nova vloga in miselnost učitelja in učenca odpirata tudi nove poglede na znanje, kar je bistvo sodobne šole in tudi geografije.

JUBILEJ MARIJE KOŠAK

Slavko Brinovec

Ni geografa na Slovenskem, pa naj uči ali dela kjerkoli drugje, ki ne bi poznal naše slavljence, mag. Marije Košak. Z vsem svojim dosedanjim delom je zapustila neizbrisne sledi v slovenski šolski geografiji. Več kot štirideset let je sooblikovala teorijo in prakso ter usmerjala razvoj šolske geografije na Slovenskem.

Marija Košak, rojena Avčin, se je rodila 2. novembra 1933 v Skopju. Leta 1952 je maturirala v Ljubljani. Med letoma 1952 in 1956 je bila redna slušateljica geografije na takratni Prirodoslovno-ma-

tematični fakulteti ljubljanske univerze. Po diplomu leta 1958 je najprej poučevala na osnovni šoli na Ravnah na Koroškem ter v Mežici in Mariboru, preselivši v Ljubljano leta 1965 pa je poučevala zemljepis, zgodovino in družbeno ureditev na Šoli za medicinske sestre. Od leta 1972 do 1975 je bila na Zavodu SRS za šolstvo vodja področja za geografijo in pedagoška svetovalka. Leta 1975 je bila imenovana za predavateljico višje šole na Pedagoški akademiji v Ljubljani. Dve leti kasneje je dobila naziv profesor višje šole, in sicer za predmet Metodika pouka geografije in Uvod v geografijo. Poleg tega je do leta 1980 predavala tudi Metodiko spoznavanja družbe na zunanjem oddelku Pedagoške akademije v Novem mestu. Med letoma 1981 in 1985 je predavala Metodiko pouka geografije tudi študentom geografije na Filozofski fakulteti v Ljubljani. V študijskem letu 1986/87 je predavala Metodiko spoznavanja okolja na Oddelku za vzgojiteljice ljubljanske Pedagoške akademije. Zadnja leta svojega službovanja na Pedagoški fakulteti je poučevala Didaktiko spoznavanja družbe na Oddelku za razredni pouk, kakor tudi študentkam vzgojiteljske usmeritve. Leta 1991 je odšla v pokoj.

Skoraj poldrugo desetletje po diplomi in z bogatimi izkušnjami osnovnošolskega učitelja in srednješolskega profesorja praktika je leta 1972 prevzela načrtovanje in razvijanje pouka geografije v okviru nalog pedagoške svetovalke za geografijo na Zavodu SRS za šolstvo. To zadolžitev je prevzela v obdobju, ko se je tudi geografija znašla pred zahtevo po posodabljanju, aktualizaciji in problemskem pristopu pri pouku na vseh stopnjah izobraževanja. Uspešno in učinkovito dograjevanje poklicnih in družbenih nalog ji je omogočilo, da je leta 1975 prevzela predavateljske naloge za metodiko pouka geografije na Pedagoški akademiji v Ljubljani in tudi na Oddelku za geografijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Njeno teoretično in praktično delo z bogatimi izkušnjami je bilo zaokroženo z magistrskim delom Osnove geografskih pojmov v osnovni šoli (Oddelek za geografijo Filozofske fakultete, Ljubljana, 1987, 136 strani, 50 strani prilog, 10 kartogramov). Akademsko stopnjo magistra je dosegla leta 1988; njena mentorica je bila prof. dr. Natalija Mastilo iz Sarajeva. Na Pedagoški fakulteti je po ukinitvi katedre za geografijo predavala didaktiko spoznavanja družbe na Oddelku za razredni pouk.

Mag. Košakova je sodelovala pri oblikovanju sodobnega koncepta pouka geografije v osnovni in sred-

nji šoli. Še posebej je viden njen prispevek pri uveljavljanju prenovljenega učnega načrta za spoznavanje družbe in zemljepisa v osnovni šoli. S tem je postala eden najvidnejših in najizrazitejših predstavnikov današnje šolske geografije na Slovenskem.

Mag. Marija Košak je pisec številnih strokovnih in didaktičnih prispevkov s področja izobraževanja in šolske geografije. Kot avtorica ali soavtorica je napisala številne osnovnošolske in srednješolske učbenike geografije in delovne zvezke. Pobudnica je bila za številne sestavine didaktičnih pripomočkov in kompletov.

Opus mag. Marije Košakove obsega številne bibliotekarske enote. S svojimi raziskovalnimi in strokovnimi prispevki je posegla na različna področja modernizacije pouka geografije in oblikovanja didaktike geografije.

Pionirsko delo je naša jubilanтка opravila pri načrtovanju in osvajanju sodobnih oblik in metod geografskega izobraževanja. Zlasti se je posvetila obravnavi pojmov pri pouku geografije.

Nesebično je prenašala svoje znanje in izkušnje na učitelje, saj je redno aktivno sodelovala na vseh srečanjih učiteljev geografije v okviru Zveze geografskih društev Slovenije (predavanja, diskusijski večeri, okrogle mize, seminarji, zborovanja), v okviru seminarjev Zavoda SRS za šolstvo in na seminarjih kadrovske šole Pedagoške akademije oziroma fakultete. Če k temu dodamo še vse študente, potem lahko ugotovimo, da so dejansko cele generacije učiteljev geografije na vseh stopnjah izobraževanja posredno in neposredno povezane z njenim vsestranskim strokovnim, še posebej pedagoškim raziskovalnim delom in popularizacijo geografske stroke.

Drugo področje delovanja, s katerim se je trajno uvrstila med aktivne člane Zveze geografskih društev Slovenije, je njeno aktivno delo v društvu, v katerem je kar sedem let vodila šolsko sekcijo. Po zborovanju v Mariboru je za eno mandatno obdobje prevzela vodenje Geografskega društva Slovenije. Veliko let je bila tudi član uredniškega odbora naše revije, Geografskega obzornika.

Zelo pomemben je njen prispevek v strokovnem glasilu za področje šolske problematike v Geografskem obzorniku. Prav po njeni zaslugi so postala spoznanja in izkušnje sodobne geografske metodike dostopna vsem praktikom. Še posebej pomembno je, da je k delu pritegnila vrsto bivših učencev in tako razširila krog ustvarjalcev sodobnih vzgojnoizobraževalnih oblik in metod dela. Dolgo je oblikovala radijske šole s področja geografije in bila med prvimi

sooblikovalci šolske televizije za to predmetno področje.

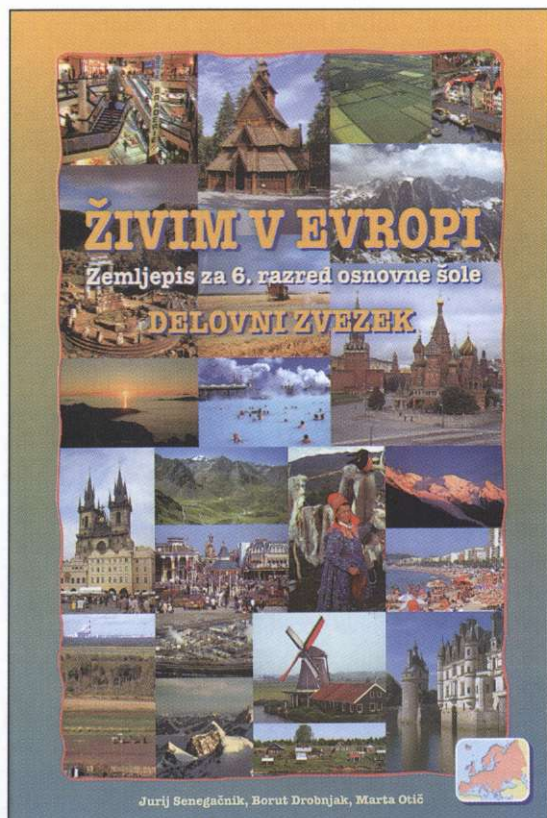
Mag. Marija Košak je za svoje požrtvovalno, bogato in mnogostransko delo, s katerim je obogatila slovensko šolsko geografijo, prejela več javnih priznanj. Tukaj velja posebej poudariti strokovna priznanja. Leta 1976 je prejela Pohvalo Geografskega društva Slovenije, ob petinsedemdesetletnici Zveze geografskih društev Slovenije pa llešičevo priznanje, ki je naše najvišje stanovsko priznanje za najvidnejše in odmevnejše delo na področju geografskega izobraževanja.

Leta 1990 je dobila priznanje Zavoda za šolstvo za prizadevno delo in vidnejše strokovne dosežke v slovenskem šolstvu. Ob petinsedemdesetletnici Univerze v Ljubljani je dobila priznanje Pedagoške fakultete za prispevek k razvoju Pedagoške fakultete.

Ko se ob njenem življenjskem jubileju spominjamo njenega bogatega in plodnega dela, pa to ne pomeni, da se od nje tudi poslavljam. Zelo aktivna je še vedno pri pisanju učbenikov in delovnih zvezkov. Še mnogo stvari je, ki jih je dolžna posredovati slovenskim geografom. Zato ji ob jubileju želimo, da nadaljuje s svojo aktivno dejavnostjo na geografskem področju. Kot je v preteklosti razveseljevala slovenske geografe s svojim delom, naj bo tudi v bodoče. Za to ima vse: veliko znanja, pedagoških izkušenj in vse sposobnosti, pa tudi življenjske energije.

UČBENIK IN DELOVNI ZVEZEK: ŽIVIM V EVROPI Neva Osterman

Še pred začetkom letošnjega šolskega leta sta pri založbi Modrijan izšla nov učbenik in delovni zvezek za pouk zemljepisa v 6. razredu osnovne šole z naslovom *Živim v Evropi*. Tudi drugi učbenik iste založbe (lansko leto je pri njih izšel *Sodobni svet*, Geografija za 7. razred osnovne šole) pomeni velikanski kakovostni skok naprej v vsebinskem, didaktičnem in oblikovnem pogledu. Avtorji učbenika Jurij Senegačnik (urednik za geografijo na založbi Modrijan in soavtor večine besedila), Borut Drobňjak in Marta Otič sodijo med uveljavljene avtorje s področja šolske geografije. Že ob bežnem pregledu učbenika se čuti, da so vsi trije avtorji izhajali iz svojih bogatih izkušenj, ki so si jih pridobili kot učitelji praktiki. Recenzenti učbenika izhajajo iz različnih strokovnih profilov. Dr. Franc Lovrenčak in dr. Mirko Pak

sta predavatelja na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, mag. Vera Bevc Malajner je vodja mariborske enote zavoda Zavoda RS za šolstvo, Neva Osterman in Žarko Tomšič pa sta osnovnošolska učitelja iz Ljubljane. Poglavje Planet Zemlja in orientacija na njej je dodatno recenziral tudi astronom dr. Tomaž Zwitter.

Učbenik je razdeljen na osem poglavij: prvo obravnava planet Zemljo in orientacijo na njej, ostalih sedem pa je namenjenih regionalni geografiji Evrope. V uvodnem poglavju Naša celina Evropa se učenec sreča z nekaterimi osnovnimi cilji, ki so potrebni za razumevanje ostalih poglavij. Sledi obravnava posameznih delov Evrope po naslednjem vrstnem redu: Južna in Jugovzhodna, Srednja, Zahodna, Severna in Vzhodna Evropa. Sinteza celotnega učbenika je zaključno poglavje Evropa kot celota.

Učbenik na prvi pogled precej spominja na lanskoletni učbenik Sodobni svet, vendar so v njem konceptualne in vsebinske novosti, ki so prilagojene učni snovi šestega razreda. Na začetku se takoj za kazalom srečamo s posebnim ključem za uporabo uč-

benika. Vsako poglavje je najprej predstavljeno s celostransko sliko, ki pomeni nekakšno uvodno motivacijo v posamezen tematski sklop. Fotografije predstavljajo skrbno izbrano kulturno znamenitost, ki odseva posebnost kulturne dediščine. Sledi slikovni napovednik z zemljevidom Evrope, na kateri je posebej poudarjen obravnavani del Evrope. Tu so zbrani osnovni statistični podatki in zastave obravnavanih držav. Osnovno besedilo posameznega tematskega sklopa nas po logičnem vrstnem redu vodi z ene teme na drugo. Glavna odlika učbenika je prav besedilo, ki je napisano strokovno neoporečno v preprostem in učencu lahko razumljivem jeziku. Učenec osvaja najosnovnejše geografske pojme in se seznanja z najbolj aktualnimi geografskimi procesi in procesi sodobne Evrope. Vsi pomembnejši učni cilji so ponazorjeni tudi grafično z vrhunskimi fotografijami, risbami ali zemljevidi. Posebno pohvalo zaslužijo zelo nazorni blokdiagrami in risbe. Najbrž ni učenika v Evropi, kjer bi bilo skupaj zbranih toliko slikovno grafičnih upodobitev. Med besedilom sta še rubriki Ali veš? in Kdo želi vedeti več? V njih so zbrane različne zanimivosti, namenjene učencu kot stimulaciji in doseganju zahtevnejših učnih ciljev. Izbor vsebin v rubrikah je zelo pester, tako da učenci lahko seznanijo z italijansko hrano, vampirjem Drakulo, jezersko pošastjo Nessie, finsko savnami, ruskim kaviarjem in drugimi znamenitostmi posameznih delov Evrope. Prav z njihovo pomočjo bo pouk zemljepisa za učence veliko bolj privlačen. Tematski sklope zaključuje slikovni miselni vzorec, v katerem so prikazani glavni pojmi, problemi ali procesi obravnavanega sklopa.

Učbenik je precej obsežen, saj ima 163 strani. Veliko prostora zavzamejo slikovne upodobitve, poudarjanje pojmov na koncu posameznih poglavij, slikovni napovedniki, miselni vzorci in podobno. Vsaka razkošna dodatna oprema daje učbeniku poseben čar. Brez nje bi bil zagotovo močno osiromašen. Učbenik tako v učenčevih očeh ni le pusta in suhoparna šolska knjiga, ampak nadvse privlačno učilo, ki znanja ne osvaja le s pomočjo besedila, temveč tudi iz slikovno grafičnih upodobitev. Izjemna skladnost med besedilnim in slikovnim delom učbenika brez dvoma ena glavnih odlik učbenika.

Čeprav je učbenik napisan v zelo preprostem jeziku, se ne more izogniti tudi nekaterim zahtevnejšim temam, ki so nujne za razumevanje sodobne Evrope. Tako so v njem vsaj omenjena vsa pomembnejša krizna žarišča in mednacionalni konflikti, gospo-

darski problemi in druge aktualne teme. Vsa problematika je prikazana zelo umirjeno in z neke spoštljive distance, ki učenca vzgaja in usmerja k strpnosti in sožitju. Učenec izve relativno veliko o nacionalni in kulturni sestavi evropskega prebivalstva, skrečni pa so različni faktografski podatki o industrijskih panogah, kmetijskih pridelkih in podobno.

Skupaj z učbenikom je izšel tudi delovni zvezek. Sestavlja ga 78 različnih vaj. Srečamo se tako s klasičnimi nemimi zemljevidi, kot tudi s številnimi zabavnimi geografskimi igrami (križankami, rebusi in podobnim). Kljub vsej raznolikosti lahko v delovnem zvezku izluščimo tudi nekatere stalnice. Na začetku vsakega dela Evrope je vaja, ki zahteva poznavanje imen držav in glavnih mest. Vsaka evropska regija je predstavljena z reliefnim zemljevidom, na katerem mora učenec prepoznati samo tiste reliefne enote, reke, jezera, morja in drugo, ki se omenjajo tudi v učbeniku. Na koncu vsakega tematskega sklopa je vaja, ki je namenjena učenčevemu potovanju po obravnavanem delu Evrope. Učenec potuje s pomočjo zelo nazornih sličic, ki so razporejene po nemem zemljevidu. Sestava vaj je nekoliko drugačna le pri prvem tematskem sklopu, ki obravnava planet Zemljo in orientacijo na njej. Število vaj je nekoliko večje, saj prav orientacija zahteva od učenca in učitelja več praktičnega dela na terenu.

Z novim učbenikom se letos seznanjajo številni slovenski šestošolci. Navdušeni so. Spoznajte ga še vi.

PLANINSKI VODNIK: ZAHODNE JULIJSKE ALPE **Miha Pavšek**

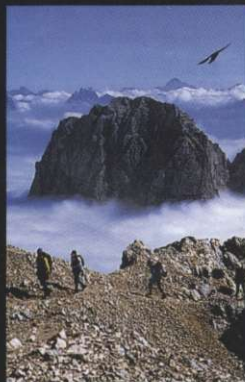
Pri založbi SIDARTA je pred kratkim izšel še eden iz serije planinskih vodnikov, ki nas tokrat vodi po vršacih Zahodnih Julijskih Alp. Napisal ga je Andrej Mašera. Gre za prvi slovenski planinski vodnik, ki je namenjen izključno vzponom v tem gorstvu. S pomočjo vodnika lahko obiščemo nekatere naše obmejne in mejne vrhove, predvsem pa vršace onstran državne meje, ki so jih začeli slovenski gorniki »odkri-
vati«
še le pred okrog tridesetimi leti. V prvih desetletjih po drugi svetovni vojni so bile te gore za Slovence predaleč, svoje pa sta pripomogli še državna meja in ukinitve železniške proge Jesenice–Rateče v začetku šestdesetih let. Za geografe je to območje, kjer se križajo slovanska, romanska, retoromanska in germanska kultura, že od nekdaj med bolj za-

nimivimi. O prisotnosti Slovencev na tem prostoru pričajo tudi številna slovenska zemljepisna imena. Naši rojaki so bili namreč tisti, ki so nadeli mnogim dolinam, planinam, vrhovom in njihovim delom domača imena in kot gorski vodniki vodili v te gore tudi druge obiskovalce. Med najbolj znanimi sta gotovo vodnik Anton Ojcinger iz Ovčje vasi v dolini Zajze in njegova redna stranka, dr. Julius Kugy.

Kljub današnji sorazmerni bližini in odstranitvi nekdanjih ovir so te gore še vedno zapostavljene. Slovenci se potikamo okrog Triglava, italijanski gorniki pa imajo svoja »svetišča«
v Dolomitih in Centralnih Alpah, zato pomeni hoja po teh strminah še danes prvovrstno doživetje samote in neokrnjene narave. Zato ne bo odveč, če si jih s pomočjo pričujoče knjižice, v kateri bomo našli tudi marsikatero geografsko drobtinico, ogledamo še od blizu. Vsebinska in oblikovna zasnova grafično bogato opremljenega pla-

PLANINSKI VODNIK

Andrej Mašera

Zahodne Julijske Alpe

ninskega vodnika je v celoti enaka prejšnjim tovrstnim izdajam te založbe. Podobi vodnika se pozna, da je že nekaj časa »na delu« utečena izdajateljska ekipa, saj je razmerje med besedilom, fotografijami in risbami zelo uravnoteženo. To pa seveda ne pomeni, da ne bodo segli po vodniku tudi zahtevnejši bralci, med katere sodite zagotovo tudi geografsko nekoliko bolje podkovani bralci naše revije. Morda bi se kdo raje povzpел na Poliški Špik ali Špik nad Policami namesto na Montaž, a koncept in obseg vodnika zagotovo nista namenjena tovrstnim polemikom.

Opisanih je 50 izbranih tur različne dolžine in težavnosti, ki so razvrščene v šest poglavij, ločenih po posameznih gorskih skupinah. Zaporedje opisov gre v smeri od juga proti severu, od Julijskih Predalp nad Furlansko nižino pa vse do grebena Naborjetskih gora nad Kanalsko dolino. Na začetku so zaradi pravilnega razumevanja pojasnjene težavnostne oznake poti, najpomembnejša izhodišča ter tamkajšnje koč (risbe), zavetišča in bivaki. Za vsako turo so podani nadmorska višina cilja in izhodišča ter višinska razlika opravljenega vzpona. Sledi predstavitev gore, tej pa še opis izhodišča, vzpona in sestopa ter podatki o prehojenem času in težavnosti ture. Skratka: tu je vse najnujnejše, kar potrebuje vsak obiska teh vršacev željan bralec vodnika. Bolj zahtevni bodo pobrskali še med dodatno vodniško literaturo, ki je navedena na koncu. Nekateri vrhovi so upodobljeni s skrbno izbranimi slikami priznanih avtorjev gorniške fotografije ali z ličnimi risbami znanega alpinista Danila Cedilnika, na katerih je tudi skica poti.

Naj na koncu povzamem uvodničarjeve besede: osnovni moto vodnika je vsekakor vabilo v gorniški paradiž Zahodnih Julijskih Alp. Vabilu bi se morali zato odzvati tudi geografsko usmerjeni planinci, saj so zaradi vsega navedenega te gore na nek način tudi »naše«. Temu v prid govori tudi njihova pokrajinska oznaka, iz katere je razvidno, da gre za zahodni podaljšek naše najobsežnejše alpske pokrajine, Julijskih Alp.

SREČANJE GEOGRAFOV-TURIZMOLOGOV V NOvem SADU Tomaž Podobnikar

Inštitut za geografijo na Naravoslovno-matematični fakulteti novosadske univerze organizira vsako leto znanstveno srečanje na temo turizma kot svetovnega procesa. Tovrstna druženja so začeli pred dve-

ma letoma z naslovom Novi turistični prostori in nadaljevali lansko leto s srečanjem na temo Turistični proizvod: fizionomija in uveljavitev. Srečanje so pripravili tudi letos, in sicer 16. oktobra v prostorih novosadskega razstavišča pod naslovom Vpliv turizma na transformacijo fizično-geografskih elementov prostora. Vsakokratno srečanje geografov-turizmolov je vedno porodilo nove zanimive teme in tako že postaja tradicionalno. Za naslednje leto je predvideno srečanje, ki se bo ukvarjalo s problematiko vplivov turizma na transformacijo družbenogeografskih elementov prostora.

Tudi letos je bilo povabljenih mnogo gostov iz tujine, a je večina zaradi nevarnosti bombardiranja NATOvih letal zadnji hip odpovedala prihod. Poleg triideseterice Jugoslovancev sta se srečanja udeležila le dva Romuni in dva Makedonci ter jaz kot predstavnik Inštituta za prostorske študije na ZRC SAZU. Zbrano in učinkovito delo je bilo praktično nemogoče gledati na težavne razmere v državi, ki so takrat mejile na splošno paniko, zato so srečanje skrajšali od predvidenih treh dni na en dan.

Srečanje je odprl dekan Naravoslovno-matematične fakultete. Med najbolj izpostavljenim problemom, ki so jih obravnavali referati, je bila nepremišljena gradnja novih turističnih zmožljivosti v jugoslovanskih hribih ter ob črnogorski obali. Zanimive so bile tudi bolj filozofske teme, kamor spadajo definicije fizičnega in duhovnega turizma, o zaznavanju, vsrkavanju in dojemanju novih prostorov, ki se odpirajo z oddaljevanjem turista od doma. Drugače pa smo se na srečanju ukvarjali z nekaterimi pomembnimi in tudi obrobni problemi, ki se nanašajo na turizem, med drugimi tudi s takimi, ki se nanašajo na jugoslovansko politiko; eden jo je parafiziral s stavkom: »politiki so bolj usni kot pismeni«. Predstavljeno so bili tudi posterji. Med njimi naj kot zanimivosti omenim predstavitev diplomske naloge vojščinke Lukrecije Đeri z naslovom Vpliv turizma na celostni razvoj pokrajinskega parka Logarska dolina, ki jo je izdelala med bivanjem v Sloveniji.

V nadaljevanju sem se 17. oktobra udeležil še enega podobnega srečanja, ki sicer ni bilo mišljeno kot mednarodno, z naslovom Odkrivanje in valorizacija novih turističnih prostorov.

Med bivanjem v Novem Sadu so mi gostitelji pripravili obisk Inštituta za geografijo, ki deluje v sklopu fakultete. Inštitut je bil ustanovljen leta 1962 in že nekaj let dela v sodobno opremljenih prostorih univerzitetnega kampusa. V njem je zaposlenih 25 lju-

Vhod na »Institut za geografiju« v Novem Sadu: desno direktor inštituta dr. Pavle Tomić in levo vodja GIS centra na inštitutu dr. Saša Kicošev. (Foto: T. Podobnikar.)

di. Najnovejša pridobitev v okviru inštituta je center za geografski informacijski sistem, ki deluje dve leti. Imajo naj sodobnejšo opremo. Trenutno se ukvarja jo predvsem z zajemanjem podatkov, in sicer z digitalizacijo topografskih kart v merilu 1 : 50.000 za območje Vojvodine. Izdelali so tudi digitalni model reliefa za edini večji hrib v Vojvodini, Fruško goro. Pravkar pa so začeli s pripravami na izdajo atlasa Vojvodine, ki se naslanja na rezultate popisa iz leta 1991.

Slabe politične razmere v Jugoslaviji v zadnjih osmih letih ter ekonomska blokada, ki je zelo poslabšala življenjske razmere v tem delu Evrope, so povzročili tudi krizo na raziskovalnem področju. Kljub odpravljeni blokadi še vedno niso obnovili stikov s tujimi partnerji, predvsem pa jim primanjkuje tuje strokovne literature. Kot zanimivost so mi pokazali stare Geografske obzornike, ki so jih nehali prejemati leta 1991, pa stare številke Geographice Slovenice. Ob tem naj omenim, da izdajajo na novosadskem Inštitutu za geografijo periodično publikacijo Geographica Pannonica. V njej premlevajo

geografske značilnosti in probleme, ki zaobjemajo skupni prostor Panonske nižine. Uspešno sodelujejo z Romuni in Madžari, želijo pa si tudi kakega članka, ki bi obravnaval slovenski del tega osrednjega evropskega nižavja.

EKSKURZIJE LJUBLJANSKEGA GEOGRAFSKEGA DRUŠTVA V LETU 1999 Urška Eniko

Spomladanske ekskurzije bodo regionalno-geografsko obarvane. Spoznavali bomo naravne in družbene značilnosti slovenskih pokrajin:

- 27. marec 1999: **Kraško zaledje Krke**, vodi Mauro Hrvatini, okvirna pot: Ljubljana, Turjak, Ponikve, Zdenska vas, Velika Račna, Grosuplje, Luče, izviri Krke, Ljubljana, cilji ekskurzije: spoznanje geomorfološke in hidrološke značilnosti kraškega zaledja Krke;
- 17. april 1999: **Bela Krajina**, vodi dr. Dušan Plut, okvirna pot: Ljubljana, dolina Krke, Črnomelj,

Sinji Vrh, Vinica, krajinski park Lahinja, izvir Krupe, Semič, Ljubljana, cilji ekskurzije: spoznavanje razvojnih in okoljskih problemov obrobne in kraške slovenske pokrajine;

- od 25. aprila do 2. maja 1999 (prvomajska ekskurzija): **Nemčija**, vodi dr. Mirko Pak, okvirna pot: Ljubljana, Passau, Regensburg, Bayreuth, Hof, Plauen, Leipzig, Berlin, Hannover, Münster, Dortmund, Bochum, Wuppertal, Düsseldorf, Koblenz, Marburg, Frankfurt, Heidelberg, Augsburg, München, Ljubljana, cilji ekskurzije: spoznati regionalne razvojne dejavnike ter stanje v Nemčiji in njenih regijah (preobrazba starih industrijskih območij, ekološka problematika, sanacija mest, najnovejše geografske spremembe po letu 1989);
- 29. maj 1999: **Cerklijsko hribovje**, vodi dr. Matej Gabrovec, okvirna pot: Ljubljana, Sovodnj, Straža, Zaganjalka, Kladje, Cerkno, Ravenska Jama, Takojca, Ljubljana, cilji ekskurzije: spoznavanje regionalnogeografskih značilnosti Cerklijskega hribovja.

Ekskurzije so uvrščene v Katalog programov stalnega strokovnega spopolnjevanja strokovnih delavcev na področju vzgoje in izobraževanja za leto 1998/99 (strani 174 in 175).

PREDAVANJA IN GEOGRAFSKI VEČERI LJUBLJANSKEGA GEOGRAFSKEGA DRUŠTVA Urška Eniko

Predavanja se bodo kot doslej odvijala ob torkih, ob 19. uri, na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Spomladanska predavanja bodo:

- 16. februar 1999: **Kraški svet v povirju Krke in Kolpe** (dr. A. Kranjc),
- 16. marec 1999: **Plimovanje** (T. Golež) in
- 20. april 1999: **Namibija** (B. Lampič).

Geografski večeri so organizirani drugi torek v mesecu ob 19. uri v dvorani Zemljepisnega muzeja, Trg francoske revolucije 7. Namenjeni so diskusiji o zanimivih in aktualnih temah. V spomladanskih mesecih načrtujemo dva večera:

- 9. marec 1999: **(Ne)skladni regionalni razvoj v Sloveniji** (Ivo Piry) in
- 13. april 1999: **Študijski program geografije na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani** (dr. Marijan M. Klemenčič).

VABILO NA OBČNI ZBOR LJUBLJANSKEGA GEOGRAFSKEGA DRUŠTVA

Izvršni odbor Ljubljanskega geografskega društva vabi vse člane na redni občni zbor, ki bo v torek, 16. februarja 1999 ob 17. uri v novih društvenih prostorih na Kolodvorski 6 v Ljubljani.

Dnevni red:

- 1. Izvolitev delovnega predsedstva in verifikacijske komisije,
- 2. Poročilo o delu društva za leto 1998,
- 3. Finančno poročilo o delu društva v letu 1998,
- 4. Poročilo nadzorne komisije,
- 5. Razprava o poročilih,
- 6. Razrešnica dosedanjih organov in volitev novih,
- 7. Program dela za leto 1999,
- 8. Članarina za člane LGD,
- 9. Volitve delegacije LGD za skupščino ZGDS,
- 10. Razno.

Po občnem zboru ste vsi lepo vabljeni na predavanje **dr. Andreja Kranjca** z naslovom **Kraški svet v povirju Krke in Kolpe**. Predavanje bo ob 19. uri na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

PREDAVANJA GEOGRAFSKEGA DRUŠTVA MARIBOR V LETU 1999 Ana Vovk Korže

Predavanja Geografskega društva Maribor potekajo na Oddelku za geografijo Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru, v predavalnici 1.321. nadstropje. Člani bodo o predavanjih obveščeni pismeno in sproti v časniku Večer in na teletekstu T. Slovenija. V letu 1999 bomo pripravili 5 predavanj in drugih srečanj:

- 17. februar 1999: **Po Dnepru** (Branko Vavpotič),
- 17. marec 1999: **Promet v šolski geografiji** (Metka Sevcnikar Krasnik),
- 7. april 1999: **Naselja v šolski geografiji** (dr. Vladimir Drozg),
- 29. september 1999: **Prebivalstvo** (dr. Marjan Ravbar),
- 20. oktober 1999: predstavitev diplomske naloge **Hidrološki potenciali alpske Slovenije** (Natalija Pustoslemšek),

- 24. november 1999: Razstava rezultatov teren-
skih vaj (študentje 1. in 2. letnika geografije Od-
delka za geografijo Pedagoške fakultete) in
- 15. december 1999: Priprava na programsko vo-
lilno konferenco (člani Geografskega društva Ma-
ribor).

EKSKURZIJE GEOGRAFSKEGA DRUŠTVA MARIBOR V LETU 1999 Ana Vovk Korže

Geografsko društvo Maribor bo organiziralo
dve spomladanski ekskurziji:

- 24. april 1999: **Vegetacija Boča in okolice**
s terenskim delom (dr. Ana Vovk Korže in Marti-
na Mejavšek) in
- 22. maj 1999: **K izviru Drave** (Jelka Veldt).

18. ZBOROVANJE SLOVENSkih GEOGRAFOV: LJUBLJANA 2000 Matej Gabrovce, Irena Rejec Brancelj

Na predlog Zveze geografskih društev bo
18. zborovanje slovenskih geografov oktobra
leta 2000 v Ljubljani. Organizacijo je tokrat prev-
zelo ljubljansko geografsko društvo. Izvršni odbor
LGD je imenoval organizacijski odbor, in ta je že za-
čel z dejavnostmi, povezanimi z zborovanjem.

Dosedanja zborovanja so bila v različnih sloven-
skih pokrajinah, še nikdar pa se nismo zbrali v Ljub-
ljani. Tudi v raziskovalnem pogledu je bila naša pre-
stolnica doslej zapostavljena. Glavna pozornost
zborovanja bo namenjena mestu Ljubljani, zato bo
težišče na urbanogeografskih prispevkih. Seveda se
pri razlagi mestnih funkcij ne bomo mogli izogniti
obravnavi celotnega gravitacijskega območja. Pri
preučevanju naravnogeografskih prvin se bomo
omejili na ozemlje mestne občine. Raziskali bomo tudi
geografske značilnosti podeželskih naselij in kmetijs-
tva v občini. Okvirni program zborovanja je:

• **Značilnosti mesta:**

- Ljubljana v omrežju evropskih mest,
- Zgodovinsko-geografski razvoj mesta,
- Socialnogeografska in morfološka zgradba,
- Dejavnostna usmeritev,
- Zgradba in ustroj mesta, urbana organizacija,
značilni predeli,
- Prebivalstvo;

• **Povezanost mesta z okolico:**

- Oskrba mesta,
- Kakovost življenja in življenjski standard,
- Gravitacijsko območje mesta,
- Razvojni problemi v podeželskem delu Mestne
občine Ljubljana,
- Promet s poudarkom na preučitvi javnega pro-
meta,
- Bližnja rekreacija prebivalstva,
- Šolstvo in izobraževanje v mestu;

• **Kakovost življenjskega okolja:**

- Kakovost življenjskega okolja,
- Mestno podnebje,
- Ljubljana kot »zeleno mesto«,
- Potencialna ogroženost mesta zaradi naravnih
nesreč,
- Naravnogeografska mikroregionalizacija;

• **Mesto v prihodnosti:**

- Smeri prostorskega razvoja mesta;

• **Proste teme.**

Udeležence, ki želijo na zborovanju sodelovati
s **predavanjem** ali **posterjem**, prosimo, da nam
naslov svojega prispevka s kratko napovedjo vsebi-
ne (največ do pol strani) in svojimi referencami
v zvezi z napovedano temo pošljejo do **20. mar-
ca 1999**.

Udeležence, ki želijo na zborovanju sodelovati
z **delavnico** (okrogla miza, terensko delo, hospi-
tacija na šolah), prosimo, da nam predlog delavni-
ce z naslovom, kratko napovedjo vsebine (največ do
pol strani) in svojimi referencami v zvezi z napove-
dano temo pošljejo do **20. marca 1999**. Na de-
lavnica bodo predstavljene tudi proste teme.

Prijave pošljite predsedniku organizacijskega
odbora, dr. Mateju Gabrovcu na Geografski inštitut
Antona Melika ZRC SAZU, Gosposka 13, Ljubljana;
faks: 061 125 77 93, e-pošta: matej@zrc-sazu.si).
Organizacijski odbor 18. zborovanja slovenskih
geografov bo vse prijavitelne obvestil o uvrstitvi nji-
hovi tem najkasneje do **31. maja 1999**, ko bodo
dobili tudi podrobnejša navodila o obliki prispevkov
in roku oddaje.

Povzetki vseh predavanj, posterjev in delavnic
bodo objavljeni v Zborniku povzetkov. Pripravili
bomo tudi posebno publikacijo oziroma monografijo
o našem glavnem mestu z geografskega vidika, kjer
bo poudarek na aktualnih temah. Objavo ostalih pris-
pevkov bomo priporočili urednikom rednih geograf-
skih revij.

Vabljeni!

INTERAKTIVNI ATLAS

SLOVENIJE

**ZA VSE, KI POTUJETE ALI DELATE
PO SLOVENIJI, JO PROUČUJETE
ALI RAZISKUJETE.
NAREDITE TO LAŽJE, HITREJE IN
BOLJ PRIJETNO.**

**SLOVENIJA NA ZEMLJEVIDIH,
V SLIKAH IN BESEDI**

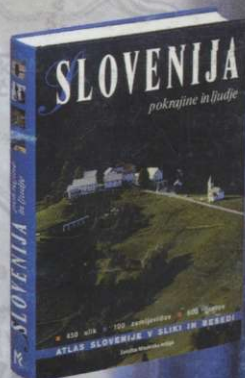
**Velikanski elektronski zemljevid s
povezavami vam omogoča:**

- da** izbirate med tremi vrstami zemljevidov in barvnimi kombinacijami
- da** takoj najdete svoj kraj, goro, reko...
- da** hkrati spoznate in si ogledate kulturne in naravne znamenitosti izbranih krajev in območij
- da** sami označujete točke in merite razdalje
- da** dodajate lastne zapiske in opombe
- da** se povežete s stranmi interneta, npr. telefonskim imenikom
- da** posebej zase natisnete vse, kar potrebujete
- da** se priključite na satelitsko navigacijo GPS in spremljate svoje premikanje (*profesionalni uporabniki*)
- da** poiščete občine, naselja, ulice in hišne številke iz uradnih evidenc (*profesionalni uporabniki*)

- MERILLO 1:50.000**
- 44.000 INFORMACIJSKIH TOČK**
- 1.500 FOTOGRAFIJ IN TILISOV**
- 1.900 NAJZANIMIVEJŠIH TOČK V SLIKI IN BESEDI**
- 44 MESTNIH NAČRTOV (1:12.500)**

Vsak registriran uporabnik dobi obširen priručnik in svojo registracijsko številko za dostop do posebnih strani na internetu z vrsto dodatnih prednosti.

Naročanje:

www.mkz-lj.si

080 12 05 (brezplačen klic)

061/ 125 28 26 (24 ur na dan)

Cena osebne različice: **9.990 SIT**

Cena profesionalne različice: **19.990 SIT**

**PRIHRANITE
2.000 SIT**

**Za kupce cederoma knjig
SLOVENIJA - POKRAJINE IN LUDJE
samo 18.900 SIT**

VSA MOJA DEŽELA PRVIČ NA CEDEROMU